

DOCUMENT DE ORIENTARE

Punerea în aplicare a Directivei „Păsări” și a Directivei „Habitat” în estuare și în zonele costiere

cu atenție deosebită asupra dezvoltării portuare și dragării

natură

Europe Direct este un serviciu destinat să vă ajute să găsiți răspunsuri la întrebările pe care vi le puneți despre Uniunea Europeană.

**Un număr unic gratuit (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) operatori de telefonie mobilă nu permit accesul la numerele 00 800 sau pot factura aceste apeluri.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet pe serverul Europa (<http://europa.eu>).

O fișă catalografică figurează la sfârșitul prezentei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2011

ISBN 978-92-79-19379-8
doi: 10.2779/4673

© Uniunea Europeană, 2011
Reproducerea textului este autorizată cu condiția menționării sursei

Prezentul document reflectă opinia serviciilor Comisiei și nu are caracter obligatoriu.

*Comisia Europeană, ianuarie 2011
Reproducerea este autorizată, cu condiția menționării sursei*

Foto: istockphoto

Au fost deosebit de utile discuțiile purtate cu experții din statele membre și principalele grupuri interesate cheie, precum și a informațiilor furnizate de către aceștia în cadrul Grupului de lucru CE pentru estuare și porturi.

ORIENTĂRI PRIVIND PUNEREA ÎN APLICARE A DIRECTIVEI „PĂSĂRI” ȘI A DIRECTIVEI „HABITATE” ÎN ESTUARE ȘI ÎN ZONELE COSTIERE

cu atenție deosebită asupra dezvoltării portuare și dragării

ianuarie 2011

CUPRINS

SINTEZĂ	5
1 CONTEXTUL POLITIC	9
1.1 Estuarele, zonele costiere și legislația UE privind natura	9
1.2 Politica maritimă integrată și politica portuară europeană.....	12
2 ASPECTE DE INTERES	14
2.1 Presiuni asupra estuarelor și zonelor costiere.....	14
2.2 Preocupări majore în sectorul portuar cu privire la aplicarea Directivei „păsări” și a Directivei „habitate”	16
2.3 Schimbările climatice: un motiv specific de îngrijorare pentru estuare și zone costiere	17
3 ORIENTĂRI	19
3.1 Obiective de conservare în medii dinamice	19
3.1.1 Abordarea și gestionarea estuarelor și a zonelor costiere ca ecosisteme complexe și dinamice	19
3.1.2 Protejarea habitatelor și speciilor de interes comunitar	21
3.1.3 Stabilirea obiectivelor de conservare pentru habitatele din estuare și din zonele costiere.....	22
3.2 Planificarea integrată	25
3.2.1 Planuri de gestionare	25
3.2.2 Planificarea spațială.....	25
3.2.3 Beneficiile parteneriatelor și ale participării publicului	28
3.3 Dezvoltarea proiectului și activitățile de întreținere.....	29
3.3.1 Proiectele integrate și utilizarea capacităților naturii	29
3.3.2 Cum trebuie abordate „evaluarea corespunzătoare” și “impactul posibil semnificativ”?	31
3.3.3 Relația dintre SEA, EIA și evaluările corespunzătoare (AA).....	31
3.3.4 Schemele de compensare și consecințele acestora.....	33
3.3.5 Abordarea activităților de dragare și întreținere	34
3.4 Abordarea incertitudinilor: gestionarea adaptativă	36
ANEXE	39
GLOSAR	47

SINTEZĂ

Prezentul document furnizează orientări specifice de sector cu privire la implementarea Directivei „păsări” și a Directivei „habitate” în estuare și zone costiere. Orientările au beneficiat de pe urma discuțiilor care au avut loc în cadrul unui grup de lucru reunind reprezentanți ai statelor membre, organizații interesate și ONG-uri de mediu.

Documentul de orientare a fost elaborat ca urmare a cererii venite din partea sectorului portuar și de servicii maritime. Porturile, în special cele din Europa de Vest, sunt situate în mod frecvent în estuare sau în apropierea lor. Acestea sunt ecosisteme dinamice și foarte productive și, în multe cazuri, reprezintă situri desemnate Natura 2000. Estuarele oferă adăpostul necesar și condițiile optime pentru accesul maritim în porturi.

Porturile îndeplinesc un rol strategic în dezvoltarea și realizarea comerțului internațional și trebuie să se extindă periodic. Aplicarea și implementarea legislației de mediu, inclusiv a directivelor UE privind natura, au generat noi provocări în acest sector, care nu fuseseră supuse anterior multor cerințe de mediu, ceea ce, în ultimii ani, a cauzat întârzieri în cadrul proiectelor de dezvoltare portuare.

Porturile joacă un rol esențial în dezvoltarea economică, iar securitatea juridică constituie o cerință prealabilă pentru noi proiecte de dezvoltare a acestora. Politica portuară europeană, astfel cum a fost elaborată de Comisia Europeană, a recomandat revizuirea constrângerilor juridice care ar putea afecta proiectele de dezvoltare („procedură accelerată”). Prezentul document de orientare furnizează o serie de recomandări și elemente de bună practică în vederea intensificării dezvoltării și gestionării porturilor aflate în cadrul sau în apropierea siturilor Natura 2000.

Constituie o serie de recomandări cheie:

- Elaborarea planurilor și proiectelor trebuie să se bazeze întotdeauna pe strategii de beneficiu reciproc în vederea atingerii scopurilor duale cu privire atât la obiectivele de conservare a siturilor Natura 2000, cât și la obiectivele socio-economice, potrivit conceptului „utilizarea capacităților naturii”.
- Măsurile de prevenire sau evitarea daunelor trebuie preferate întotdeauna măsurilor de compensare.
- Evaluările preliminare care estimează impactul potențial al unui plan sau proiect în cadrul siturilor trebuie prevăzute întotdeauna. Acestea sunt necesare pentru a decide dacă este posibil ca un plan sau un proiect să aibă efecte semnificative asupra unui sit Natura 2000 și dacă este necesară o „evaluare corespunzătoare” în sensul articolului 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”.
- Consultarea aprofundată și oportună a părților interesate este recomandată întotdeauna în vederea prevenirii ridicării de obiecții în cursul procesului de autorizare a proiectului.
- Întreținerea porturilor și a accesului pe căi navigabile trebuie gestionată întotdeauna în contextul planurilor integrate de gestionare privind întreaga navigație sau întregul sit Natura 2000 afectat. Operațiunile majore de dragare trebuie concepute ca parte a unui plan sustenabil de gestionare a dragărilor și sedimentelor.
- În situația în care persistă incertitudini și incertitudini minore cu privire la efectele unui plan sau ale unui proiect sau cu privire la măsurile aferente de atenuare sau compensare, măsurile trebuie să includă un plan predefinit și validat pentru monitorizarea impactului

concret și un cadru de adaptare a măsurilor de atenuare și compensare la impacturile concrete.

Introducere

Estuarele și zonele costiere sunt printre cele mai productive ecosisteme din lume, având valori atât ecologice, cât și economice ridicate. Acestea prezintă o importanță esențială pentru fauna sălbatică, în special păsările migratoare și de reproducere, și au o valoare majoră în ceea ce privește resursele naturale bogate (de exemplu, ca zone de reproducere pentru speciile de pești cu valoare comercială importantă). De asemenea, estuarele și zonele costiere oferă o largă diversitate de servicii ecosistemice, cum ar fi stabilizarea liniilor de țărm, regularizarea cantității de nutrienți, sechestrarea carbonului, detoxificarea apelor poluate și furnizarea de surse de hrană și de resurse de energie [Evaluarea ecosistemelor pentru noul mileniu (*Millennium Ecosystem Assessment*, 2005)].

În consecință, estuarele și zonele costiere furnizează o gamă largă de beneficii economice în numeroase sectoare, cum ar fi pescuitul sau complexele industriale și serviciile de agrement precum turismul și activitățile recreative. Estuarele constituie frecvent locațiile ideale pentru amenajări portuare și antiere navale, oferind adăpostul necesar navelor, precum și accesul acestora către interiorul teritoriului, pe cursurile majore de apă.

Însă estuarele și zonele costiere se numără de asemenea printre cele mai dinamice și complexe ecosisteme din lume. Acestea sunt compuse dintr-o varietate de habitate diferite, care conviețuiesc în cadrul unei structuri de tip mozaic în continuă schimbare. Habitatele tipice care compun un estuar includ bancurile de nisip, zonele tidale și nisipoase, mlaștinile sărate și, de-a lungul coastei, dunele de nisip, lagunele de coastă, fiordurile și golfurile de mică adâncime, recifurile, ostroavele și insule de dimensiuni reduse, plajele de nisip, falezele marine.

Majoritatea acestor tipuri de habitat sunt protejate în temeiul Directivei 92/43/CEE privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (cunoscută sub denumirea de Directiva „habitate”). Păsările de coastă sunt dependente de estuare și de zonele costiere în deplasările lor dinspre zonele de reproducere spre teritoriile de iernare. Mai mult, numeroase specii de păsări se reproduc în habitate din cadrul estuarelor și din zona costieră. În consecință, multe estuare și zone costiere sunt de asemenea protejate în temeiul Directivei 2009/147/CE privind conservarea păsărilor sălbatice (cunoscută sub denumirea de Directiva „păsări”).

De-a lungul timpului și chiar mai frecvent în prezent, multe dintre porturile Europei au devenit centre logistice în care se manevrează mărfuri din întreaga lume. Importanța și cererea transportului maritim au crescut semnificativ în ultimii 30 de ani și este posibil să crească în continuare în viitor. Comisia Europeană sprijină această rețea de transport prin politica sa privind porturile, precum și prin promovarea „autostrăzilor maritime” și a transportului maritim pe distanțe scurte.

Așa cum s-a menționat în Comunicarea privind o politică portuară europeană¹, pe o suprafață de aproape 100 000 km de coastă europeană se găsesc peste 1 200 de porturi comerciale. Porturile reprezintă puncte cheie ale transferului modal și sunt esențiale pentru manevrarea a 90% din comerțul internațional al Europei. Venind în sprijinul politicii generale a UE în domeniul transporturilor², acestea asigură 40%, în tone-kilometri, din

¹ COM(2007) 616

² COM(2006) 314.

comerțului intracomunitar. Comisia Europeană a subliniat acest fapt în comunicarea privind „O politică maritimă integrată pentru Uniunea Europeană”, care indică faptul că porturile și transportul maritim permit Europei să beneficieze de creșterea rapidă a comerțului internațional și să aibă un rol principal în economia mondială³.

Porturile maritime, în special cele care au o legătură cu teritoriul sau sunt situate mult în interiorul acestuia, în estuare legate de căile navigabile interioare și de căile ferate, pot juca de asemenea un rol semnificativ în reducerea emisiilor de CO₂, însă vor trebui să facă față și efectelor schimbărilor climatice.

Inevitabil, vor exista momente când dezvoltarea și întreținerea porturilor și canalelor navigabile și desemnările Natura 2000 se vor suprapune, iar uneori obiectivele lor nu vor coincide. Directiva „habitate” și Directiva „păsări” nu exclud, în principiu, posibilitatea dezvoltării suplimentare și a utilizării estuarelor și zonelor costiere din cadrul sau din apropierea siturilor Natura 2000. În schimb, acestea stabilesc proceduri etapizate de asigurare a faptului că orice astfel de dezvoltări sunt efectuate în moduri compatibile cu protejarea speciilor și a habitatelor de importanță europeană în vederea cărora au fost desemnate siturile. În cazul proiectelor prioritare de interes public major și în absența unor soluții alternative, directivele furnizează un mecanism care permite dezvoltarea dăunătoare mediului, cu condiția ca măsurile de adaptare și compensare să asigure necompromiterea coerenței globale a rețelei Natura 2000.

Presiunea asupra zonelor costiere și estuarelor a încurajat orientarea către sistematizarea mai integrată și mai eficientă din punct de vedere al spațiului. Acest lucru, combinat cu dialogul timpuriu dintre părțile interesate, s-a dovedit a fi, în decursul timpului, un mod eficient de promovare a dezvoltării sustenabile în acord cu legislația UE privind mediul (inclusiv de protecție a naturii, apei și mediului marin), politica europeană privind porturile și politica europeană maritimă integrată.

Scopul prezentului document

Comisia Europeană a publicat deja mai multe documente de orientare pentru a sprijini statele membre în aplicarea Directivei „habitate” și a Directivei „păsări”, în vederea protejării rețelei Natura 2000 (a se vedea anexa 1); și prezenta orientare vine în ajutorul cetățenilor și părților interesate pentru înțelegerea dispozițiilor cheie ale directivelor. Cu toate acestea, există necesitatea unor clarificări, explicații sau chiar a unor evaluări prospective suplimentare cu privire la aplicarea legislației UE privind natura cu referire la dezvoltarea portuară și gestionarea estuarelor și zonelor costiere, în special având în vedere importanța acestora ca rute de acces pentru navele maritime.

Scopul prezentului document de orientare constă în explicarea regimului de protecție, definit conform articolului 6 din Directiva „habitate”, care se aplică siturilor Natura 2000 în contextul specific al estuarelor și zonelor costiere. Principalul obiectiv este clarificarea, explicarea și detalierea implementării legislației UE privind natura pentru siturile Natura 2000 situate în estuare și care cuprind canale și zone costiere, acordându-se o atenție deosebită activităților portuare, inclusiv de dragare și industriale (de exemplu, antiere navale).

Alte acte normative de mediu, precum Directiva-cadru privind apa (2000/60/CE), Directiva-cadru privind strategia marină (2008/56), Directiva 2001/42/CE privind evaluarea impactului asupra mediului (SEA) sau Directiva 85/337/CEE privind evaluarea efectelor asupra mediului

³ (CE, 2007)

(EIA) nu se încadrează în domeniul de aplicare a prezentului document, prin urmare, nu se fac referiri detaliate la acestea în cadrul său. Aspectele privind urbanizarea, agricultura și alte dezvoltări din aceleași domenii sau privind presiuni cauzate de transportul pe cursuri de apă interioare nu sunt avute în vedere în prezentul document, însă astfel de activități vor trebui luate în considerare în cadrul planurilor de gestionare a siturilor Natura 2000 care cuprind estuare și al gestionării integrate a zonelor costiere, precum și în evaluarea efectelor cumulative a mai multor activități diferite.

Prezentele orientări au beneficiat de pe urmă discuțiilor purtate în cadrul unui grup de lucru specific pentru estuare, zone costiere și porturi, instituit de Comisia Europeană (DG ENV și DG TREN). Acest grup a inclus părțile interesate din diferite sectoare și s-a reunit de câteva ori în perioada 2007-2009. În plus față de orientări, s-a elaborat de asemenea un document justificativ conținând informații tehnice și tiințifice de fond.

Documentul tehnic justificativ conține informații generale privind abordarea studiului, bibliografia utilizată și rezultatele schimbului de informații dintre grupul de lucru și firma de consultanță responsabilă pentru coordonarea de ansamblu. Documentul tehnic justificativ poate fi descărcat de pe platforma publică Circa: <http://circa.europa.eu/Public/irc/env/estuary/home>.

Prezentele orientări sunt concepute astfel încât să respecte textele directivelor relevante și principiile generale care stau la baza legislației UE privind mediul înconjurător și activitățile portuare. Orientările nu au un caracter legislativ, nu furnizează reguli noi, ci oferă clarificări suplimentare, pe baza orientărilor existente. Acestea reflectă opiniile Comisiei cu privire la implementarea directivelor în estuare și zone costiere.

Prezentele orientări nu au caracter obligatoriu din punct de vedere juridic. Trebuie subliniat faptul că interpretarea legislației UE revine în exclusivitate Curții Europene de Justiție. Orientările sunt destinate să respecte jurisprudența existentă și pot necesita adaptări pe viitor în lumina noii jurisprudențe a Curții.

Prezentele orientări urmăresc să reconcilieze necesitățile legate de dezvoltarea porturilor cu protecția mediului. Audiența și utilizatorii prezentelor orientări sunt autoritățile locale, regionale, naționale sau federale, autoritățile portuare și de transport pe apă, operatorii, industriile, întreprinderile și asociațiile de dragare, industria de servicii maritime, ONG-urile de mediu, agențiile de conservare și administratorii siturilor Natura 2000.

1. CONTEXTUL POLITIC

1.1. Estuarele, zonele costiere și legislația UE privind natura

Ca răspuns la declinul global rapid al biodiversității, Uniunea Europeană și-a propus drept obiectiv, în cadrul Summitului european de la Göteborg din 2001, „stoparea declinului biodiversității în UE până în 2010”⁴ și „refacerea habitatelor și a sistemelor naturale”⁵. Acest angajament este în prezent bine ancorat în toate aspectele politicii UE. „Natura și biodiversitatea” constituie unul dintre cele patru domenii de intervenție prioritare conform celui de Al doilea Program de acțiune pentru mediu (PAM 6)⁶, care stabilește cadrul elaborării politicii de mediu în UE în perioada 2002-2012. PAM 6 sprijină, de asemenea, în temeiul tratatului, integrarea completă a cerințelor de protecție a mediului, inclusiv a celor privind conservarea biodiversității, în toate celelalte politici și acțiuni ale UE.

Împreună, Directiva „păsări” și Directiva „habitate” reprezintă axele principale ale politicii UE privind biodiversitatea. Acestea permit statelor membre ale UE să conlucreze în interiorul aceluiași cadru legislativ puternic, în vederea protejării celor mai valoroase specii și habitate europene în întreaga lor arie naturală din cadrul UE, indiferent de limitele politice sau administrative.

Ambele directive prevăd obligația statelor membre de a desemna situri specifice terestre și marine, care alcătuiesc împreună rețeaua Natura 2000. Rețeaua este formată din arii de protecție specială (SPA - *Special Protected Areas*) – care protejează specii de păsări, și arii speciale de conservare (SAC – *Special Areas of Conservation*) – care protejează habitatele și alte specii vizate de preocupările de conservare ale UE. Scopul rețelei Natura 2000 este de a asigura supraviețuirea pe termen lung a speciilor și a habitatelor celor mai amenințate din Europa. Alte dispoziții ale directivelor se referă la un sistem strict de protecție a speciilor, precum și la schemele de monitorizare și de raportare.

Articolul 6 din Directiva „habitate” joacă un rol fundamental în gestionarea și utilizarea durabilă a siturilor care compun rețeaua Natura 2000. În spiritul integrării, directiva indică o serie de sisteme procedurale de protecție pentru a asigura evoluția dezvoltării economice împreună cu conservarea naturii. Le revine statelor membre responsabilitatea transpunerii directivelor în cadrul legislației naționale, precum și crearea unor mecanisme adecvate pentru punerea în practică a dispozițiilor.

Articolul 6 din Directiva „habitate” prevede trei tipuri de măsuri:

1. măsuri pozitive de conservare a ariilor speciale de conservare (SAC), astfel cum este prevăzut la articolul 6 alineatul (1), care presupun, de exemplu, planuri de gestionare și măsuri legislative, administrative sau contractuale⁷;
2. măsuri de prevenție pentru toate siturile, astfel cum este prevăzut la articolul 6 alineatul (2), pentru a evita deteriorarea habitatelor naturale (precum și perturbarea semnificativă a speciilor) și, în conformitate cu articolul 6 alineatul (3), evaluarea efectelor planurilor și proiectelor noi;

⁴ Concluziile președinției, Consiliul European de la Göteborg, 15 și 16 iunie 2001

⁵ COM (2001) 264 final

⁶ Decizia nr. 1600/2002/CE, JO L 242, 10.9.2002, p. 1

⁷ Pentru SPA, se aplică și sunt considerate de asemenea măsuri pozitive obligațiile prevăzute la articolul 4 alineatele (1) și (2) din Directiva „păsări”.

3. măsuri procedurale de protecție, inclusiv un regim de derogare și de compensare, astfel cum se prevede la articolul 6 alineatul (4), pentru autorizarea planurilor sau a proiectelor care pot avea efecte negative asupra siturilor Natura 2000.

Articolul 6 din Directiva Habitate 92/43/CEE

1. Pentru ariile speciale de conservare, statele membre adoptă măsurile de conservare necesare, inclusiv, după caz, planuri de gestionare adecvate, speciale sau incluse în alte planuri de dezvoltare, precum și actele administrative sau clauzele contractuale adecvate în conformitate cu necesitățile ecologice ale tipurilor de habitate naturale din anexa I sau ale speciilor din anexa II prezente pe teritoriul respectivelor situri.
2. Statele membre iau măsurile necesare pentru a evita, pe teritoriul ariilor speciale de conservare, deteriorarea habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și perturbarea speciilor pentru care au fost desemnate respectivele arii, în măsura în care perturbările respective ar putea fi relevante în sensul obiectivelor prezentei directive.
3. Orice plan sau proiect care nu are o legătură directă cu sau nu este necesar pentru gestionarea sitului, dar care ar putea afecta în mod semnificativ aria, per se sau în combinație cu alte planuri sau proiecte, trebuie supus unei evaluări corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului, în funcție de obiectivele de conservare ale acestuia din urmă. ... autoritățile naționale competente aprobă planul sau proiectul doar după ce au constatat că nu are efecte negative asupra integrității sitului respectiv....
4. Dacă, în ciuda unui rezultat negativ al evaluării asupra sitului și în lipsa unei soluții alternative, planul sau proiectul trebuie realizat, cu toate acestea, din motive cruciale de interes public major, inclusiv din rațiuni de ordin social sau economic, statul membru va lua toate măsurile compensatorii necesare pentru a proteja coerența globală a sistemului Natura 2000 [...] în cazul în care situl respectiv adăpostește un tip de habitat natural prioritar și/sau o specie prioritară, singurele considerente care pot fi invocate sunt cele legate de sănătatea sau siguranța publică [...]

Habitatele din estuare și zone costiere protejate în temeiul Directivei „habitate” au o suprafață totală de peste 45 000 km² din teritoriul UE (a se vedea tabelul 1, doar pentru porțiunea maritimă și intertidală, exclusiv sistemele de dune sau alte zone umede recente).

Habitatele protejate constituie, de asemenea, zone de popas pentru păsări și foci, zone de înmulțire pentru pești, zone de alimentare pentru mamifere, precum și habitate cu floră specifică. Ecosistemele din estuare și zone costiere pot include și alte habitate protejate de interes comunitar, precum dunele gri (cod de habitat 2130).

Tabel 1: Suprafața habitatelor din estuarele și zonele costiere protejate în temeiul legislației UE privind natura (conform bazei de date Natura 2000 – noiembrie 2009)

Habitatelor Natura 2000 din estuarele și zonele costiere relevante pentru prezentul document	Suprafața totală în cadrul teritoriului UE-27 (2009)
Estuare – cod de habitat: 1130 (306 situri)	643 704,44 ha
Lagune de coastă* – cod de habitat: 1150 (644 situri)	503 263,71 ha
Fiorduri largi și puțin adânci și golfuri – cod de habitat: 1160 (373 situri)	1 250 743,52 ha
Bancuri de nisip acoperite în permanență de apă marină puțin adâncă – cod de habitat: 1110 (517 situri)	2 436 613,35 ha
Terase mlăcinoase și terase nisipoase neacoperite de apă marină la reflux – cod de habitat: 1140 (422 situri)	809 204,53 ha
Total	5 643 529,55 ha

Următoarele directive UE privind mediul înconjurător referitoare la evaluări de mediu sunt, de asemenea, direct relevante pentru dezvoltarea planurilor și proiectelor în estuare și zone costiere (a se vedea capitolul 3.3.3):

- Directiva 2001/42/CE privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (cunoscută sub denumirea de „**Directiva SEA**”)⁸ Scopul Directivei SEA 2001/42/CE este de a asigura faptul că efectele asupra mediului ale **anumitor planuri și programe** sunt identificate, evaluate și luate în considerare pe perioada redactării și înainte de a adoptarea acestora.
- Directiva 85/337/CEE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului, astfel cum a fost modificată în 1997 (97/11/CE), 2003 (2003/35/CE) și 2009 (2009/31/CE) – (cunoscută sub denumirea de „**Directiva EIA**”⁹.) În vreme ce procedura SEA operează la nivelul planurilor și programelor publice, evaluările impactului asupra mediului (EIA) operează la nivelul **proiectelor publice și private individuale**.

Corpurile de apă din zonele costiere și din estuare sunt, de asemenea, relevante în temeiul **Directivei-cadru privind apa 2000/60/CE**. Directiva-cadru privind apa stabilește cadrul de protecție a tuturor apelor de suprafață (râuri, lacuri, de tranziție și de coastă) și subterane la nivel UE și urmărește obținerea unei stări ecologice bune (sau a unui potențial ecologic bun pentru corpurile de apă modificate semnificativ) și a unei stări chimice bune până în 2015.

Apele din estuare și zone costiere sunt identificate ca fiind corpuri de apă de tranziție sau costiere. În temeiul Directivei-cadru privind apa, deteriorarea lor trebuie prevenită, iar statutul de ecosistem acvatic trebuie protejat și augmentat. Există frecvent o suprapunere geografică parțială între siturile Natura 2000 și corpurile de apă în temeiul Directivei-cadru privind apa în cadrul ecosistemelor estuarelor și zonelor costiere. Deși scopul principal al Directivei-cadru privind apa și al directivelor privind natura este de a proteja ecosistemele, obiectivele, măsurile și instrumentele acestora nu sunt în totalitate complementare. Trebuie acordată atenție sinergiilor dintre directivele privind natura și Directiva-cadru privind apa în cazurile în care sunt aplicabile ambele.

În temeiul Directivei-cadru privind apa, a fost elaborată o strategie comună de implementare (*Common Implementation Strategy, CIS*) în vederea abordării provocărilor într-o manieră de cooperare și coordonare și au fost redactate o serie de documente de orientare (a se vedea anexa 1). Este important de reținut că articolul 4 alineatul (2) din Directiva-cadru privind apa prevede că, dacă obiectivele de conservare ale Directivei „habitate” sunt mai stricte decât cerințele Directivei-cadru privind apa, atunci se vor aplica primele; acest lucru este valabil și vice versa. Informații detaliate și orientări privind aplicarea Directivei-cadru privind apa pot fi consultate pe următorul sit web: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Directiva-cadru privind strategia maritimă 2008/56/CE furnizează o perspectivă mai detaliată, abordând de asemenea serviciile ecosistemice din zonele maritime. Aceasta stabilește un cadru pentru protejarea și refacerea ecosistemelor marine. În temeiul directivei, statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru obținerea sau menținerea unei stări ecologice bune în cadrul mediului marin până în 2020. Aria geografică a Directivei-cadru privind strategia pentru mediul marin coincide parțial cu apele din zonele de coastă vizate de Directiva-cadru privind apa. Starea ecologică în temeiul Directivei-cadru privind strategia pentru mediul marin se aplică în acest caz doar dacă aspectele specifice stării ecologice a mediului marin nu sunt deja vizate de Directiva-cadru privind apa (de

⁸ JO L 197, 21.7.2001, p. 30–37 – a se vedea <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

⁹ JO L 156, 25.6.2003, p. 17, JO L 140, 5.6.2009, p. 114 – a se vedea <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

exemplu, de delfini, zgomot, cetacee). Cu toate acestea, Directiva-cadru privind strategia pentru mediul marin nu se aplică apelor de tranziție precum estuarele.

Cele două directive mai recente completează directivele privind natura, punând un accent sporit pe rolul ecosistemelor. Astfel cum s-a indicat mai sus, estuarele sunt ecosisteme cu caracteristici foarte dinamice: acestea sunt supuse schimbărilor zilnice și sezoniere, precum și evoluției hidro-morfologice. Parametrii de biodiversitate și speciile tipice aferente evoluează de asemenea în timp. Deși grija pentru biodiversitate constituie un numitor comun, nu este dificil să ne imaginăm că, pe măsură ce habitatele se schimbă conform evoluției morfologice, unele habitate ar putea chiar să dispară sau să se modifice semnificativ. Recunoașterea caracterului dinamic este importantă în special în cazul estuarelor.

1.2. Politica maritimă integrată și politica portuară europeană

Importanța economică a coastei europene a fost subliniată în Comunicarea Comisiei privind o politică maritimă integrată¹⁰; regiunile maritime reprezintă aproximativ 40% din PIB-ul UE și din populația acesteia. Construcțiile navale și transportul, porturile și pescuitul rămân activități maritime esențiale, însă energia produsă în larg, precum și turismul de coastă și maritim generează de asemenea venituri substanțiale. Conform politicii maritime europene, capacitatea porturilor și a țărmurilor costiere trebuie să evolueze în paralel cu creșterea comerțului interior și exterior al Europei și să fie compatibilă cu obiectivele politicilor europene conexe, în special cu obiectivele privind mediul și competitivitatea.

Comunicarea privind o politică portuară europeană¹¹ vizează realizarea unui sistem portuar european performant, capabil să facă față provocărilor viitoare aferente necesităților europene în materie de transport. Unul dintre obiectivele planului de intervenție conform comunicării în cauză este sporirea capacității de transport a porturilor în vederea creșterii adiționale a transportului maritim și fluvial. Există peste 1 200 de porturi comerciale în Europa care cuprind puncte-cheie ale transferului modal și sunt esențiale pentru manevrarea a 90% din comerțul internațional al Europei. Chiar dacă aceste cifre fluctuează în funcție de fluctuațiile economice, tendințele pe termen lung rămân de creștere continuă; în același timp, transportul pe apă este caracterizat de emisii scăzute de CO₂, în comparație cu alte mijloace de transport (în special transportul rutier, dar și căile ferate).

În perioada de consultare, anterior adoptării Comunicării privind o politică portuară europeană, s-a ridicat problema preocupărilor de mediu în ceea ce privește porturile. Părțile interesate din cadrul porturilor și-au exprimat îngrijorarea cu privire la insecuritatea juridică și la implicațiile Directivei „păsări” și a Directivei „habitate” asupra activităților lor. Pe de altă parte, în vederea generării unei creșteri autorizate, porturile adoptă în din ce în ce mai mult o abordare de dezvoltare mai sustenabilă.

Multe porturi și canale navigabile sunt situate în estuare și zone costiere care adăpostesc arii sensibile din punct de vedere ecologic și de mare valoare ecologică. Necesitatea de a desemna situri Natura 2000 în estuare și zone costiere, dar și necesitatea de a spori capacitatea de încărcare a porturilor în vederea îndeplinirii necesităților europene de transport se dovedesc a reprezenta o provocare în cazul multor state membre; acest lucru a condus la litigii locale și la o serie de hotărâri ale Curții Europene de Justiție care alcătuiesc o jurisprudență relevantă. Cu toate acestea, ca replică la această provocare,

¹⁰ Comisia Europeană, (2007), O politică maritimă integrată pentru Uniunea Europeană, COM (2007) 575

¹¹ Comisia Europeană, (2007), Comunicare privind o politică portuară europeană, COM (2007) 616, 18.10.2007

unele state membre au elaborat deja abordări pentru facilitarea dezvoltării porturilor în acord cu cerințele Directivei „habitate”.

În cadrul Comunicării privind o politică portuară europeană, Comisia a recunoscut provocările referitoare la combinarea infrastructurilor portuare cu directivele de mediu. Prin urmare, serviciile Comisiei au răspuns cererii venite din partea industriei portuare de a furniza orientări referitoare la interpretarea ambelor directive privind natura. Acesta constituie cadrul politicii prezentelor orientări, care urmăresc să reconcilieze necesitatea dezvoltării portuare cu standardele europene de protecție a mediului.

2. ASPECTE DE INTERES

2.1. Presiuni asupra estuarelor și zonelor costiere

Activitățile umane în estuare și zone costiere includ navigarea, dragarea, extracțiile de agregate și nisip, pescuitul, acvacultura, industria (inclusiv extracția de petrol și gaze naturale, dezvoltarea fermelor eoliene), drenarea apelor menajere și a apelor uzate, extracția apei (de exemplu, pentru uzine electrice și industrie), siguranța (inclusiv apărarea maritimă și protecția împotriva inundațiilor), recreerea, inclusiv urmărirea și vânarea păsărilor, urbanizarea, acoperirea cablurilor, țăvilor și tunelurilor, activitățile militare și activitățile de cercetare.

Toate aceste activități luate individual sau combinate pot genera efecte semnificative în ceea ce privește obiectivele de conservare a naturii din estuare și zone costiere. Impacturile legate în mod direct de rutele acvatice și activitățile portuare sunt indicate mai jos.

1. Operațiuni de dragare

Dragarea capitală și de întreținere și relocarea materialului dragat afectează regimul hidrodinamic și geomorfologia estuarului. Sedimentarea naturală are loc în cadrul estuarelor în funcție de forțele hidraulice din bazin și de cantitatea disponibilă de sedimente. Sedimentele rezultă fie din eroziuni din zonele de captare sau din mediul marin, fie din ambele. Dincolo de un anumit punct, se atinge un echilibru și estuarul începe să elibereze sedimente în loc să le rețină. Orice factor care influențează regimul hidrodinamic și/sau geomorfologia ar putea să modifice echilibrul și fluxul de sedimente, conducând la schimbări în localizarea habitatelor care compun ecosistemele din estuare și zone costiere (cum ar fi terasele mlătinoase și bancurile de nisip).

Dragarea capitală necesită atenție specială, deoarece aceasta ar putea să inverseze tendința de umplere a estuarului și să afecteze starea echilibrată a estuarului. Acest lucru are loc deoarece adâncirea unui estuar ar putea permite pătrunderea unei cantități de sare în amonte, sporirea acțiunii valurilor asupra litoralului, modificarea anvergurii mareelor și curenților mareici, precum și suspendarea încărcăturii de sedimente și sedimentarea. De asemenea, schimbările hidrodinamice și efectul lor asupra eroziunii sedimentelor, depozitarea și transportul ar putea cauza modificări geomorfologice secundare departe de locația dragării, inclusiv eroziunea potențială a teraselor mlătinoase și mlătinilor sărate.

Dragarea de întreținere constituie activitatea periodică sau continuă necesară pentru menținerea adâncimii navigabile într-un estuar sau pe coasta deschisă. Efectele dragării de întreținere și cele ale dragării capitale în cadrul unei locații pot fi similare. Diferența majoră constă în faptul că, în vreme ce dragarea capitală cauzează schimbări importante, dragarea de întreținere împiedică sistemul să revină la statutul original, chiar dacă în etape mai restrânse. Aceasta înseamnă că vor exista probleme constante care vor trebui abordate dacă se dorește menținerea habitatelor și speciilor într-un stadiu corespunzător de conservare. Unele dintre aceste influențe pot fi rectificate prin modificarea practicilor de dragare și prin utilizarea tehnicilor de alimentare cu sedimente, însă acestea nu sunt universal aplicabile.

Există, de asemenea, situații în care materialele de dragare pot fi utilizate pozitiv, cum ar fi pentru sporirea rezervelor de sedimente pe plaje, deși trebuie acordată atenție pentru evitarea sufocării comunităților subtidale importante. Acest lucru ilustrează necesitatea evaluării atente a efectelor hidrodinamice în apele din estuare și zonele costiere. Proiectarea atentă a dragării și relocării materialului dragat constituie o parte integrantă a schemelor de gestionare a sedimentelor.

2. Activități de întreținere

Activitățile de întreținere, în afara dragării de întreținere, precum întreținerea, înlocuirea sau instalarea bornelor de navigare, pilonilor, luminilor, schemelor de trafic al navelor și ancorare, extinderea calelor de lansare și a debarcaderelor, precum și întreținerea pereților de protecție a malurilor, a apărărilor împotriva inundațiilor și a digurilor împotriva valurilor pot avea efecte negative în ceea ce privește obiectivele de conservare a estuarelor și zonelor costiere.

3. Operațiuni de transport comercial

Operațiunile de transport comercial din cadrul porturilor pot fi împărțite în două mari categorii: operațiuni navale și operațiuni de mișcare și încărcare. Mișcarea navelor pe apele din estuare și zone costiere poate afecta caracteristicile unui habitat prin generarea valurilor și prin turbiditatea cauzată de elice în coloana de apă. Efectele cauzate de mișcarea navelor pot fi fie dăunătoare, de exemplu, eroziunea intertidală a estuarelor și/sau re-plasarea sedimentelor în suspensie, fie benefice, cum ar fi aerisirea coloanei de apă.

Zgomotul (deasupra apei și sub apă) asociat transportului naval perturbă animalele marine protejate. Ancorarea navelor (în afara zonei de ancorare) poate perturba sau afecta animalele sau plantele de pe fundul mării (de exemplu, bancurile de crustacee, coralii delicați, algele). Emisiile navelor în aer, manipularea deșeurilor și tratarea apelor de balast pot avea un impact asupra habitatelor din zonele costiere din apropiere.

Manevrarea încărcăturii uscate în vrac poate cauza emisii de tip pulbere și poluarea aerului (azot, sulf). Manevrarea încărcăturilor lichide poate necesita descărcarea prin țevi, ceea ce generează un risc potențial de infiltrații, emisii sau scurgeri. Descărcarea accidentală a încărcăturilor în mediul marin poate avea efecte ecologice importante. Extinderea speciilor invazive neindigene prin apa de balast sau prin intermediul navelor poate avea de asemenea o influență negativă asupra ariilor protejate. Nu în cele din urmă, circulația navelor implică risc de dezastre (scurgeri de petrol sau încărcătură).

Aspectele operaționale ale transportului comercial (manipularea deșeurilor, gestionarea apelor de balast, poluarea aerului etc.) fac obiectul regulilor și regulamentelor naționale sau internaționale (precum Tratatul privind apele de balast al Organizației Maritime Internaționale și protocoalele MARPOL, anexele 1-6). În plus, există o inițiativă voluntară a autorităților portuare de a promova „transportul verde” prin elaborarea unui indice de mediu, care se axează în special asupra poluării aerului cauzate de navele maritime.

4. Recuperarea porturilor și utilizarea terenurilor

Porturile în sine pot avea un impact asupra rețelei Natura 2000 deoarece conduc la construirea de noi infrastructuri (terminale, ține, conducte, rute, noi industrii și arii largi pentru companii de logistică) care pot afecta siturile Natura 2000 din apropiere. În cadrul unor zone specifice, spațiul disponibil este insuficient, iar porturile ar putea necesita

recuperarea terenurilor din mare. Recuperarea terenurilor din cadrul rețelei Natura 2000, fie ea terestră sau maritimă, va necesita, de cele mai multe ori, scheme de compensare.

5. Complexe industriale

Zonele portuare includ frecvent complexe industriale precum rafinării, uzine electrice, centre de mărfuri uscate și umede și terminale de containere. Efectele cumulative ale operațiunilor industriale, transportului și traficului pot conduce la efecte ecologice adverse în cadrul siturilor Natura 2000 din apropiere. Aspecte de mediu precum calitatea aerului, zgomotul, și deșeurile sunt reglementate printr-o legislație și prin politici specifice, care însă nu sunt vizate de prezentele orientări. Utilizarea celor mai bune tehnologii disponibile este de multe ori obligatorie și poate limita de asemenea presiunea ecologică asupra siturilor protejate.

2.2 Preocupări majore în sectorul portuar cu privire la aplicarea Directivei „păsări” și a Directivei „habitate”

Unul dintre aspectele cheie legate de dezvoltarea sectorului portuar îl reprezintă capacitatea de a elabora proiecte noi din timp și în siguranță. În ultimii ani s-au înregistrat întârzieri față de datele stabilite pentru extinderea terminalelor în multe porturi europene. Organizația Europeană a Porturilor Maritime (ESPO) atribuie întârzierile unui număr de cauze diferite, care includ politica internă a portului, obiectii de mediu, investigații privind cotele de piață, dificultăți de finanțare, cauze în instanță etc. (ESPO, 2007).

ESPO a publicat deja, în 2007, Codul de practici privind Directiva „păsări” și Directiva „habitate” (ESPO, 2007), care conține o serie de recomandări adresate autorităților portuare care se confruntă cu implicațiile juridice ale dispozițiilor Directivei „păsări” și ale Directivei „habitate” în cadrul dezvoltărilor portuare de mari dimensiuni. Ultimul capitol al codului de practici prezintă o listă de subiecte în legătură cu care Comisia Europeană este invitată să ofere îndrumări suplimentare.

În continuare sunt enumerate unele dintre aceste preocupări, redactate din punctul de vedere al unei autorități portuare, în legătură cu dezvoltarea și operarea porturilor aflate în apropierea sau în cadrul unui estuar sau al unei zone costiere protejate. Cu excepția aspectului privind partajarea costurilor între părțile interesate relevante, majoritatea acestor preocupări sunt abordate în prezentul document de orientare.

1. În ce mod o abordare proactivă și planificarea integrală ar putea duce la sporirea securității juridice?
2. Cum s-ar putea realiza acorduri timpurii între toate părțile interesate prin ample consultări publice și implicarea părților interesate în elaborarea proiectului?
3. Cum pot fi împărțite costurile între toate părțile interesate relevante care pot beneficia de integrarea obiectivelor de dezvoltare socio-economică în obiectivele de conservare a naturii în cadrul siturilor Natura 2000?
4. Cum pot fi evitate cerințele de compensare prin aplicarea sistematică a măsurilor eficiente de atenuare, astfel încât efectele negative să fie evitate de la bun început?
5. Cum poate fi intensificată cooperarea dintre dezvoltatorii proiectelor, agențiile de mediu și ONG-uri, avându-se în vedere promovarea abordărilor flexibile și situațiile avantajoase reciproce?

Un alt aspect important pentru operatorii portuari și de transport pe apă este modalitatea de efectuare a activităților de întreținere, precum dragarea, în cadrul sau în apropierea siturilor Natura 2000. Întrucât există deja orientări detaliate privind articolul 6 din Directiva „habitate” cu referire la planuri și proiecte noi, activitățile în curs au fost acoperite într-o măsură restrânsă. Prin urmare, capitolul 3.3.4 va furniza orientări suplimentare în legătură cu acest aspect.

Pentru dezvoltatorii portuari este de asemenea important să știe cât de detaliat trebuie evaluate efectele potențiale ale noilor planuri și proiecte, astfel încât să fie în conformitate cu cerințele Directivei „păsări” și ale Directivei „habitate”. Orientarea cu privire la abordarea incertitudinilor este o problemă importantă în acest context. ESPO a redactat o listă de control care este utilă ca document de auto-orientare (a se vedea anexa 3).

2.3 Schimbările climatice: un motiv specific de îngrijorare în ceea ce privește estuarele și zonele costiere

Zonele costiere și ariile inundabile se numără printre cele mai vulnerabile regiuni la schimbările climatice, deoarece sunt expuse la creșterea nivelului mării combinată cu un risc sporit de furtuni, precipitații abundente și inundații bruște, conducând la pagube pe suprafețe întinse pentru construcții și infrastructură.

Măsurile de protecție împotriva inundațiilor precum construirea digurilor, recuperarea terenurilor și alte tipuri de protecții maritime poate conduce la fenomenul de „comprimare a zonei de coastă”, prin care din ce în ce mai puțin spațiu rămâne disponibil pentru adaptarea la forțele de erodare sau ajustarea la schimbări precum creșterea nivelului mării prin intermediul proceselor naturale de coastă. „Comprimarea zonei de coastă” are loc în special în zonele joase și intertidale, care s-ar adapta în mod natural la schimbările nivelului mării, furtuni și marea, dar nu mai pot face acest lucru din cauza construcției de bariere inflexibile precum drumuri, diguri, urbanizare, porturi și infrastructură industrială.

Măsuri inovatoare de prevenire a comprimării zonei de coastă trebuie luate în estuare și zone costiere. Comprimarea naturală, care are efecte similare, are loc acolo unde coasta se învecinează cu suprafețe înalte, iar habitatele erodate nu au unde să fie strămutate din cauza înălțării terenului.

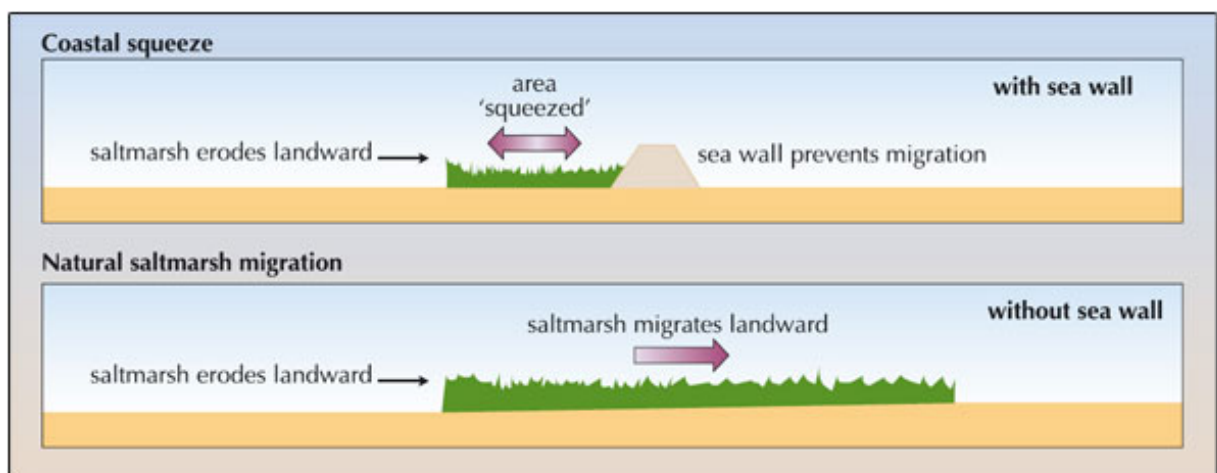

Figura 1: Comprimarea zonei de coastă are loc atunci când migrarea habitatelor (ca urmare a creșterii nivelului mării) este împiedicată prin protecții împotriva mareelor/inundațiilor (Agenția de Mediu, Regatul Unit, 2005).

Schimbările climatice vor afecta substanțial mediul înconjurător natural al Europei, precum și aproape toate sectoarele sociale și economice. Creșterea nivelului mării va reduce efectul de adăpost al digurilor și cheurilor, iar perioadele de precipitații reduse în bazinele de recepție ale râurilor pot cauza debite reduse de apă dulce și cantități sporite de sedimente în cadrul estuarului. În consecință, nivelurile scăzute ale apelor curgătoare în perioadele secetoase ale verii pot stânjeni, de asemenea, transportul pe apă către porturile interioare.

Evident, creșterea nivelului mării cauzată de schimbările climatice conduce la schimbări în caracteristicile mareelor precum amplitudinea mai ridicată a fluxurilor și viteza curenților aferenți. Acest lucru poate determina creșterea adițională a pompajului tidal, un efect care poate diminua, în consecință, suprafețele valoroase ocupate de ape de mică adâncime și poate provoca sedimentări nedorite, putând conduce chiar la diminuarea biodiversității și, nu în ultimul rând, la creșterea necesității de dragare. Însă problema principală legată de creșterea nivelului mării constă în faptul că este posibil ca sedimentele să nu fie suficiente pentru a permite teraselor mlătinoase și nisipoase să țină pasul cu creșterea nivelului mării. În asemenea cazuri, este posibilă sporirea habitatelor subtidale. În cadrul unui număr redus de porturi europene ar putea apărea problema sedimentării subtidale, însă există o problemă mai stringentă privind exportul potențial de sedimente și eroziunea crescută din cauza spațiului insuficient de depozitare care să permită mișcarea.

3. ORIENTĂRI

Prezentele orientări sunt destinate să furnizeze autorităților naționale competente, autorităților portuare și de transport pe apă, operatorilor și ONG-urilor de mediu un set de recomandări practice privind aplicarea Directivei „păsări” și a Directivei „habitate” în estuare și zone costiere, cu atenție sporită asupra dezvoltării portuare și operațiunilor de dragare. Sunt vizate următoarele aspecte principale: obiective de conservare în medii dinamice, planificarea integrată, dezvoltări noi și strategii de adaptare. Aplicarea prezentelor orientări ar trebui să conducă la abordări mai eficiente privind planificarea și dezvoltarea și la sprijinirea „procedurilor accelerate” privind expansiunea portuară, în conformitate cu Comunicarea privind obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018, COM (2009) 8.

Practica a dovedit că o cooperare timpurie între părțile afectate și cele interesate constituie de multe ori o premisă necesară pentru planificarea cu succes și evitarea întâzierilor. Estuarele și zonele costiere sunt medii foarte complexe și dinamice, care atrag interesul unei game variate de sectoare. În general, ele prezintă un interes excepțional de mare atât în ceea ce privește conservarea naturii, cât și din punct de vedere socio-economic. Aceasta transformă elaborarea proiectelor de dezvoltare în procese complexe, dar care pot fi totuși realizate într-un mod echilibrat, eficient din punct de vedere al costurilor, rapid și integrat. Un obiectiv cheie constă în înțelegerea de bază a modului în care estuarele funcționează ca ecosisteme, cu condiția ca toate părțile să cunoască obligațiile care le sunt impuse de lege.

3.1. Obiective de conservare în medii dinamice

3.1.1. Abordarea și gestionarea estuarelor și a zonelor costiere ca ecosisteme complexe și dinamice

Anterior stabilirii obiectivelor de conservare a mediilor dinamice, cum sunt estuarele și zonele costiere, este importantă înțelegerea modului în care funcționează aceste ecosisteme complexe, a modului în care evoluează „morfologic” și în care pot fi influențate de presiunile antropice și schimbările climatice. Echilibrul dintre diferite componente (fizice, chimice, biologice și hidromorfologice) ale ecosistemelor din estuare și zone costiere este foarte complex și poate fi afectat cu ușurință de activități umane precum activități portuare, agricultură și măsuri de temperare a inundațiilor. Atât valoarea ecologică, cât și cea economică a acestor ecosisteme vor trebui menținute în vederea satisfacerii necesităților sociale.

O abordare ecosistemică, astfel cum se indică în Directiva-cadru privind strategia pentru mediul marin¹², este bine adaptată gestionării sistemelor complexe, cum sunt estuarele și zonele costiere. Abordarea ecosistemică privește ecosistemul ca o entitate ecologică cu structură, procese și funcții tipice, care interacționează cu mediul înconjurător. Abordarea ecosistemică duce analiza la un nivel mai complex din punct de vedere spațial față de

¹² 2008/56/CE (Jurnalul Oficial al UE din 25.6.2008): dispoziții generale, articolul 1 alineatul (3): abordarea ecosistemică pentru gestionarea activităților umane, asigurând menținerea presiunii totale a acestor activități la un nivel compatibil cu obținerea unei stări ecologice bune și faptul că nu este compromisă capacitatea ecosistemelor marine de a reacționa la schimbările induse de om, făcând posibilă totodată o utilizare durabilă a bunurilor și a serviciilor marine de către generațiile prezente și viitoare.

abordarea habitatelor/corpurilor de apă. Este posibil ca schimbările climatice să aibă un impact asupra biodiversității și hidromorfologiei estuarelor și zonelor costiere, precum și asupra activităților umane cum ar fi dezvoltarea și operarea porturilor.

Orientări pentru planificarea și procesul decizional pe baza cunoașterii ecosistemului

- Procesele fizice și evoluția morfologică a estuarelor și zonelor costiere specifice trebuie investigate detaliat. O cunoaștere cât mai accesibilă și mai ancorată din punct de vedere științific a acestor elemente trebuie stabilită de autoritățile competente drept bază pentru fixarea obiectivelor de conservare a naturii pentru astfel de ecosisteme.
- Înainte de a fixa obiectivele de conservare pentru estuarele și zonele costiere desemnate drept situri Natura 2000, trebuie stabilită în detaliu prezența, distribuția geografică și stadiul concretă de conservare a tuturor habitatelor și speciilor protejate de directivele privind natura, precum și amenințările potențiale la care sunt expuse acestea.
- Trebuie elaborate și implementate planuri integrate de gestionare a estuarelor, ca instrumente importante de conservare și protecție a proceselor critice, ariilor și speciilor, în același timp furnizând spații pentru dezvoltare economică sustenabilă. Acolo unde este posibil, planurile de gestionare trebuie să facă parte din planul general de gestionare a bazinului râului.
- Obiectivele de conservare a naturii și obiectivele de dezvoltare socio-economică trebuie luate în considerare împreună, în vederea elaborării planurilor integrate de gestionare a siturilor Natura 2000. Trebuie aplicată o abordare ecosistemică, facilitându-se utilizarea sustenabilă a bunurilor și serviciilor care respectă în totalitate obiectivele de conservare a sitului.
- Pe măsură ce un estuar sau o zonă costieră evoluează, prezența sau absența speciilor și habitatelor va evolua la rândul său. Prin urmare, obiectivele de conservare și măsurile care vizează siturile Natura 2000 trebuie să ia în considerare dinamica specifică a sistemului și tendințele sale evolutive. Este, de asemenea, necesar să se ia în considerare diferența dintre tendințele naturale și cele cauzate de influențele umane, și anume comprimarea zonei de coastă și schimbările morfologice impuse de adâncirea albiilor.
- În cazurile în care încă există incertitudini sau o lipsă de informații privind procesele fizice, morfologice sau biologice, acestea trebuie diminuate cât mai mult posibil prin studii suplimentare; atunci când nesiguranța persistă, trebuie prevăzute programe de monitorizare adaptative. Probele noi și informațiile științifice trebuie să fie incluse în planul de gestionare și, acolo unde este necesar, să conducă la o adaptare adecvată a măsurilor de gestionare și a schemelor de monitorizare.
- Posibilele măsuri de adaptare la schimbările climatice trebuie, de asemenea, luate în considerare în elaborarea obiectivelor de conservare. Dezechilibrul regional de sedimente trebuie vizat în mod special. Din cauza unor sedimente insuficiente poate apărea eroziunea adițională, de exemplu, din mlaștini, din Waddenzee (1110, 1130, și 1140), bancuri de nisip, plaje și dune.
- Trebuie dezvoltate abordările proactive și strategice în gestionarea zonelor costiere, acordându-se prioritate siguranței costiere și rezistenței ecosistemului și menținerii echilibrului sedimentar adecvat în cadrul sistemelor din zone costiere și estuare.

- În cazurile în care este posibil, ariile naturale trebuie extinse proactivă și nu doar ca reacție la impactul catastrofelor sau la efectele schimbărilor climatice. Coridoarele de dispersie a speciilor trebuie prevăzute ca importante instrumente de adaptare.
- În cazurile în care frecvența de sedimentare conduce la distrugerea unor habitate importante, precum apele puțin adânci, trebuie luate în considerare schemele adaptate de gestionare a sedimentelor drept instrumente pentru îndeplinirea obiectivelor de conservare.

3.1.2. Protejarea habitatelor și speciilor de interes comunitar

Pe coasta nord-estică a Atlanticului, estuarele sunt supuse acțiunii mareelor. Estuarele râurilor sunt intrânduri în zona de coastă, unde, spre deosebire de „intrândurile de adâncime mică și golfurile”, există, de obicei, o influență considerabilă a apei dulci. Amestecarea apei dulci cu apa sărată și curenții de apă diminuează din interiorul estuarului conduc la depunerea unor sedimente fine, de multe ori formând nisipuri intertidale excesive și terase mlătinuoase. Ecosistemele din estuare sunt caracterizate de habitate subtidale și intertidale (nămoluri), inclusiv mlătinile sărate (litoral). Gurile de râuri de la Marea Baltică, Marea Mediterană și Marea Neagră sunt considerate a fi subtipurile de estuare cu ape puțin sărate și aproape lipsite de maree.

Estuarele și zonele costiere sunt sisteme dinamice compuse în același timp din mai multe tipuri de habitate și specii. Bancurile de nisip (1110¹³), terasele mlătinuoase și nisipoase (1140), recifurile (1170) și mlătinile sărate (1310 - 1330) ar putea fi o parte componentă a habitatelor de estuare tip 1130. Acestea includ, de asemenea, coridoare pentru speciile migratoare (precum speciile de pești) și zone de popas pentru multe păsări. Estuarele și zonele costiere sunt uneori legate de lagunele de coastă (1150*) sau de fiorduri largi și puțin adânci și golfuri (1160).

Canalele și/sau rutele de transport, acolo unde există, sunt parte integrantă a habitatului tip estuar în toate condițiile geografice; acestea joacă un rol în funcționarea hidrologică a estuarelor și a zonelor costiere din apropiere, inclusiv în circulația apei și depunerea sedimentelor.

Un estuar este privit în general ca un complex cuprinzând diferite habitate. În momentul în care se stabilesc obiectivele de conservare a estuarelor și zonelor costiere, trebuie luate în considerare zonele costiere adiacente. În ceea ce privește definirea habitatelor, orientări suplimentare sunt furnizate de Manualul privind habitatele din Uniunea Europeană. Manualul a fost revizuit în 2007 cu privire la unele habitate (de exemplu, habitatele marine 1110, 1170 și 1180). Există de asemenea o serie de documente naționale de orientare. Cu toate acestea, pentru habitatele tip estuar 1130, există diferite definiții/interpretări, în funcție de fiecare stat membru.

O serie de parametri cheie determină funcționarea biologică în cadrul estuarelor și zonelor costiere. Prezența sau absența speciilor (angiosperme, speciile bentonice de faună nevertebrată, speciile de pește, păsări și mamifere etc.) depind de comportamentul sistemului și rețeaua sa ecologică de hrană. Acestea sunt influențate de parametri fizici precum turbiditatea și salinitatea. Schimbări semnificative în ceea ce privește elementele fizice ale estuarelor și zonelor costiere, cum sunt proiectele de dezvoltare a porturilor și

¹³ Coduri de habitat în conformitate cu Directiva „habitate”

rutelor acvatice, pot afecta supraviețuirea unor specii caracteristice din cadrul lanțului trofic.

Referitor la habitatele acvatice specifice vizate de Directiva „habitate”, elementele chimice, biologice și hidromorfologice având o stare ecologică bună în conformitate cu Directiva-cadru privind apa (Directiva-cadru privind apa) contribuie deja la îndeplinirea obiectivelor fixate de directivele privind natura. Unele dintre speciile tipice din anexa 1 privind habitatele sunt utilizate ca indicatori pentru evaluarea stării ecologice bune în temeiul Directivei-cadru privind apa (angiosperme, faună bentonică, pești).

Este posibil ca starea de conservare a speciilor și habitatelor protejate de directivele privind natura să nu se bazeze în totalitate pe starea ecologică bună a corpurilor de apă în temeiul Directivei-cadru privind apa, chiar dacă aceasta constituie cu siguranță o contribuție cheie. Starea de conservare locală a speciilor ar putea fi bazată pe elemente specifice care trebuie definite de la caz la caz.

Măsuri suplimentare față de cele prevăzute de Directiva-cadru privind apa, dar care pot fi stipulate de Directiva „păsări” și Directiva „habitate” ar putea include, de exemplu: zone liniștite de popas pentru foci sau zone de hrănire în cadrul habitatelor intertidală pentru vidre sau păsări la reflux, sau chiar construirea de zone de cuibărit pentru păsări. Principala provocare ar trebui să o constituie identificarea unei abordări care să genereze beneficii reciproce și să armonizeze atât scopurile, obiectivele și măsurile Directivei-cadru privind apa, cât și cele ale rețelei Natura 2000 într-o etapă timpurie.

Orientări privind desemnarea siturilor Natura 2000 și coerența cu Directiva-cadru privind apa

- Un estuar sau o zonă costieră formează o unitate ecologică, împreună cu habitatele de tip terestru și subtidale din apropiere. În ceea ce privește conservarea naturii, aceste tipuri diferite de habitate nu trebuie tratate separat, iar această realitate trebuie avută în vedere atunci când se stabilesc limitele sitului.
- Canalele de navigare și/sau rutele de transport rămân o parte integrantă a siturilor Natura 2000 desemnate și trebuie vizate de planurile de gestionare.
- Statele membre și autoritățile locale trebuie să coordoneze fixarea obiectivelor de conservare și aplicarea și monitorizarea măsurilor conform directivelor privind natura și Directivei-cadru privind apa. Acolo unde este posibil, trebuie elaborate planuri de gestionare coerente atât cu Directiva-cadru privind apa, cât și cu Natura 2000.

3.1.3. Stabilirea obiectivelor de conservare pentru habitatele din estuare și din zonele costiere

Atingerea obiectivelor de conservare în cadrul estuarelor și zonelor costiere constituie o adevărată provocare, acestea fiind ecosisteme foarte complexe și dinamice. Responsabilitatea finală pentru dezvoltarea adecvată a obiectivelor, priorităților și instrumentelor de conservare adaptate contextelor naționale, regionale și locale revine întotdeauna statelor membre.

În acest context pot apărea următoarele întrebări:

- Cum sunt stabilite obiectivele de conservare la nivel național/local?
- Cum pot urma planurile de gestionare Natura 2000 o abordare ecosistemice, contribuind, în același timp, la cuantificarea obiectivelor de conservare și stabilirea măsurilor de conservare pentru habitate și specii?

- Cum pot fi integrate obiectivele socio-economice în cadrul obiectivelor de conservare și al planurilor de gestionare Natura 2000?

Obiectivele și măsurile de conservare trebuie stabilite atât la nivel național, cât și la nivelul sitului. Conform articolului 2 alineatul (1) din Directiva „habitate”, obiectivul directivei este să contribuie la menținerea biodiversității prin conservarea habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică pe întregul „teritoriu al statelor membre în care se aplică tratatul”.

Conform articolului 4 alineatul (4) din Directiva „habitate”, statele membre desemnează siturile de importanță comunitară ca arii speciale de conservare, „stabilind prioritățile în funcție de importanța siturilor pentru menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a unui habitat natural din anexa I sau a unei specii din anexa II ori pentru coerența rețelei Natura 2000 și în funcție de pericolele de degradare sau distrugere ce amenință respectivele situri.”

Conform articolului 6 alineatul (1), statele membre adoptă măsuri de conservare necesare pentru fiecare arie specială de conservare în parte. Obiectivele specifice de conservare la nivelul sitului iau în considerare prioritățile stabilite în conformitate cu articolul 4 alineatul (4). Acestea contribuie la determinarea măsurilor specifice de conservare a sitului.

Obiectivele de conservare adoptate la nivelul statelor membre și la nivelul siturilor au o natură complementară, deoarece Natura 2000 este o rețea în care fiecare sit are o funcție specifică în cadrul coerenței totale a sistemului. Aceasta înseamnă că obiectivele de conservare la nivelul siturilor vor contribui, de asemenea, la atingerea obiectivelor de conservare la nivel național.

Atunci când se determină măsurile specifice de conservare la nivelul sitului, articolul 2 alineatul (3) din Directiva „habitate” permite să „se țină seama de condițiile economice, sociale și culturale, precum și de caracteristicile regionale și locale”. Aceasta nu poate pune, însă, în pericol obiectivul general al rețelei Natura 2000, care este de a „permite menținerea sau, după caz, readucerea la un stadiu corespunzător de conservare în aria lor de extindere naturală a tipurilor de habitate naturale și a habitatelor speciilor respective”. Toate siturile vor avea o contribuție specifică la atingerea acestui obiectiv, dar contribuțiile tuturor siturilor nu sunt în mod necesar echivalente.

Trei tipuri de obligații pot fi descrise cu privire la ariile speciale de conservare (SAC): măsuri de conservare proactivă în conformitate cu articolul 6 alineatul (1), măsuri preventive în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) pentru evitarea deteriorării habitatelor naturale și măsuri specifice pentru evaluarea și autorizarea de noi planuri și proiecte în conformitate cu articolul 6 alineatele (3) și (4). Obiectivele de conservare cu privire la un sit specific trebuie să ia în considerare toate aceste obligații. Măsurile speciale de conservare stipulate la articolul 4 din Directiva „păsări” necesită măsuri echivalente celor prevăzute de articolul 6 alineatul (1) din Directiva „habitate” pentru ariile de protecție specială. Dispozițiile articolului 6 alineatul (2), ale articolului 6 alineatul (3) și ale articolului 6 alineatul (4) se aplică de asemenea ariilor de protecție specială în temeiul Directivei „păsări”.

Orientări pentru stabilirea obiectivelor de conservare

- După adoptarea unui sit de importanță comunitară în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din Directiva „habitate”, statele membre în cauză desemnează situl ca arie specială de conservare cât mai curând posibil, în termen de maximum șase ani, stabilind prioritățile în funcție de importanța siturilor pentru menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a unui habitat natural din anexa I sau a unei specii din anexa II și pentru coerența rețelei Natura

2000, și în funcție de pericolele de degradare sau distrugere ce amenință respectivele situri [articolul 4 alineatul (4) din Directiva „habitate”].

- În stabilirea obiectivelor de conservare, autoritățile competente naționale trebuie să ia în considerare natura dinamică a estuarelor și apelor costiere și fluctuațiile naturale ale speciilor și tipurilor de habitate protejate.
- Luarea în considerare a obiectivelor trebuie făcută în deplină cunoștință față de procesele morfologice, chimice și biologice. Trebuie recunoscută funcția ecologică a estuarelor și apelor costiere, inclusiv funcțiile hidrologice, funcția de arie de înmulțire, de pepinieră sau de habitat sezonier pentru speciile migratoare.
- Obiectivele și măsurile de conservare privind un sit Natura 2000 trebuie să se bazeze pe evaluarea stadiului local de conservare a habitatelor și speciilor protejate, precum și pe importanța relativă a sitului pentru coerența rețelei Natura 2000 și pentru menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a habitatelor și speciilor respective. De asemenea, acestea trebuie să reflecte pericolele de degradare sau distrugere care amenință situl respectiv. Efectele unui plan sau proiect asupra integrității sitului trebuie evaluate [articolul 6 alineatul (3)] în lumina obiectivelor de conservare a sitului.
- Stadiul de conservare la data desemnării sitului trebuie utilizat drept valoare de referință pentru evaluarea deteriorării acestuia [articolul 6 alineatul (2)]. În acest context, câștigurile obținute în urma măsurilor de restaurare luate sau alte îmbunătățiri cum ar fi sporirea populației de păsări din cauza unor presiuni localizate în altă parte sau ca urmare a schimbărilor climatice, precum și pierderile cauzate de dezvoltările naturale sau schimbările climatice trebuie de asemenea luate în considerare. Formularul standard de date privind situl (SDF) rămâne un document de referință important în această privință.
- Autoritățile portuare și de transport pe apă trebuie consultate în cadrul etapelor timpurii ale dezvoltării și implementării măsurilor de conservare a siturilor Natura 2000 localizate în apropierea porturilor sau legate de accesul navigațional. În momentul în care sunt stabilite măsurile de conservare pentru un sit anume, cerințele economice, sociale și culturale, precum și caracteristicile regionale și locale, cum sunt situațiile concrete din porturi și dezvoltările economice prevăzute și viitoare, trebuie luate în considerare, fără a pune în pericol, în același timp, contribuția sitului respectiv la atingerea obiectivului global al rețelei Natura 2000 și coerența rețelei Natura 2000.
- Obiectivele de conservare nu trebuie să fie statice; dimpotrivă, acestea trebuie adaptate evoluției concrete a stadiului de conservare a speciilor și habitatelor și evoluției altor factori ecologici din cadrul unui mediu complex și dinamic.
- Trebuie stabilite scheme de monitorizare pentru monitorizarea evoluției pe termen scurt și lung, precum dinamica morfologică și circulația/redistribuirea sedimentelor. Pe baza tendințelor măsurate, obiectivele de conservare și măsurile de gestionare pot fi revizuite atunci când și acolo unde este necesar (aplicarea principiilor gestionării adaptative).

3.2. Planificarea integrată

3.2.1. Planuri de gestionare

Planurile de gestionare sunt recomandate pentru siturile Natura 2000, dar nu sunt obligatorii în temeiul Directivei „habitate”. Acestea pot constitui o soluție adecvată pentru a reflecta obiectivele de conservare transparente și pentru a dezvolta măsuri vizând conservarea sau sporirea valorilor naturale în acord cu procesele sistemului. Un plan de gestionare creează oportunități de reconciliere a dezvoltării economice sustenabile, a aspectelor de siguranță și a accesibilității cu obiectivele de conservare a naturii. Acesta oferă posibilitatea de integrare a activităților de întreținere recurente și de rutină cu obiectivele de conservare.

De asemenea, planurile de gestionare constituie un instrument adecvat pentru reconcilierea activităților recurente și de rutină, precum dragarea de întreținere, cu protecția mediului și pentru angrenarea autorităților portuare și a altor părți interesate în gestionarea siturilor Natura 2000.

Dacă activitățile de întreținere sunt legate direct de gestionarea sitului, fiind, prin urmare, integrate în planul de gestionare a rețelei Natura 2000, acestea vor fi astfel proiectate încât să nu poată avea efecte negative asupra integrității sitului și să nu poată compromite obiectivele de conservare. În acest caz, asemenea activități pot fi autorizate fără o evaluare adecvată în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”.

Integrarea planurilor portuare strategice, a planurilor de gestionare a bazinelor râurilor în temeiul Directivei-cadru privind apa și a planurilor de gestionare Natura 2000 pot oferi oportunități în vederea diminuării sarcinilor administrative inutile, a întârzierilor și incertitudinilor juridice.

Orientări privind planurile de gestionare Natura 2000:

- Pentru siturile Natura 2000 trebuie elaborate planuri de gestionare integrată, în special pentru situri care sunt adiacente operațiunilor portuare și altor activități industriale.
- Autoritățile portuare și de transport pe apă trebuie să se implice activ în elaborarea planurilor de gestionare pentru siturile Natura 2000 aflate în apropierea porturilor și a rutelor de navigație aferente.
- Planurile portuare strategice, planurile de gestionare a bazinelor râurilor în temeiul Directivei-cadru privind apa și planurile de gestionare Natura 2000 trebuie coordonate și, acolo unde este posibil, integrate, astfel încât să se beneficieze integral de potențialele situații reciproc avantajoase.
- Activitățile de întreținere recurente necesare pentru facilitarea operațiunilor portuare și a accesului navigațional trebuie integrate în planurile de gestionare și proiectate astfel încât să nu dăuneze obiectivelor de conservare a sitului.

3.2.2. Planificarea spațială

Planificarea spațială și gestionarea integrată, bazate pe abordări prospective și proactivă, pot contribui la aplicarea măsurilor de conservare în cadrul siturilor și la sporirea securității juridice în ceea ce privește proiectele de dezvoltare portuară. Planificarea integrată constituie un mod de a obține sinergii și complementaritate; ea oferă un instrument de promovare a responsabilității sociale și a dezvoltării sustenabile. Aceasta ar putea să

contribuie la evitarea contradicțiilor, a conflictelor și, în cele din urmă, a concurenței pentru spațiu. Anticiparea divergențelor va economisi timp și va conduce la evitarea „luptelor” procedurale.

Recomandarea 2002/413/CE a Comisiei Europene privind gestionarea integrată a zonelor costiere (*Integrated Coastal Zone Management, ICZM*) conduce către o planificare strategică mai adecvată. Gestionarea integrată a zonei costiere va implementa o „*gestionare sustenabilă din punct de vedere ecologic, echitabilă din punct de vedere economic, responsabilă din punct de vedere social și sensibilă din punct de vedere cultural, ceea ce păstrează integritatea acestei resurse importante, în același timp luând în considerare activitățile locale tradiționale și obiceiurile care nu reprezintă o amenințare asupra ariilor naturale sensibile și asupra menținerii stării speciilor sălbatice din fauna și flora costieră*” (Janssen, 2005).

Abordarea strategică propusă de ICZM insistă asupra protecției mediului din zona costieră (pe baza unei abordări ecosistemice care conservă integritatea și funcționalitatea), dar și asupra amenințării reprezentate de schimbările climatice sau de activitățile economice și opțiunile de angajare nesustenabile. Recomandarea ICZM propune unele principii precum „utilizarea unei combinații de instrumente create pentru facilitarea coerenței dintre obiectivele politicii sectoriale și coerența dintre planificare și gestionare”.

În mod asemănător, Directiva-cadru 2008/56/CE privind strategia pentru mediul marin impune statelor membre să adopte până în 2016 programe de măsuri, care pot include „controlul distribuției spațiale și temporale: măsuri de gestionare care influențează locul și momentul în care este permisă o activitate” (anexa VI). Prin urmare, aceasta constituie o bază de reglementare pentru planificarea maritimă spațială pentru apele marine, în conformitate cu scopul Directivei-cadru privind strategia pentru mediul marin.

Planificarea integrată spațială oferă oportunități pentru anticiparea dificultăților și impacturilor negative asupra mediului, precum și pentru evitarea conflictelor potențiale și a întârzierilor în dezvoltarea proiectului. Rezolvarea problemelor la nivel spațial înseamnă că proiectele individuale vor întâmpina mai puține dificultăți cu ocazia autorizării proiectului, în cazul în care conducătorii proiectului și autoritatea de autorizare se pot baza pe planuri cuprinzătoare în cadrul unui proces decizional bazat pe o pre-evaluare sau o evaluare corespunzătoare efectuate la nivel spațial.

Planificarea integrată și spațială nu contrazice conceptul procedurii accelerate propus de Comisia Europeană¹⁴, deoarece anticiparea ar putea soluționa probleme întâmpinate ulterior. Planificarea îmbunătățită necesită timp suplimentar, dar, ca urmare, permite evitarea conflictelor pe perioada procedurilor de autorizare și, în final, contribuie la eliminarea incertitudinilor și a cauzelor de întârziere.

Planurile de utilizare a terenurilor și planurile sectoriale, inclusiv planuri de gestionare a riscului de inundații, sunt de o importanță evidentă. Unele au efecte juridice directe cu privire la utilizarea terenurilor, altele au doar efecte indirecte. De exemplu, planurile regionale sau spațiale extensive de multe ori nu sunt aplicate direct, însă formează baza unor planuri mai detaliate sau constituie cadre pentru autorizare, acestea având apoi efecte juridice directe. Planurile integrate strategice sunt elaborate pentru a asigura în avans existența condițiilor de bază pentru inițierea de proiecte integrate. Asemenea planuri trebuie supuse

¹⁴ Comisia Europeană, (2009), Obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018, Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, 13 p.

evaluărilor strategice de mediu și evaluărilor corespunzătoare în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”.

Planificarea utilizării terenurilor reprezintă un proces integrat, în care diferitele revendicări de utilizare sunt supuse unei evaluări. Conform articolului 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”, evaluările corespunzătoare estimează critic efectele potențiale ale planului asupra sitului Natura 2000 și identifică posibilele modificări ale politicilor sau propunerilor care să asigure evitarea efectelor negative asupra siturilor Natura 2000. Unul dintre beneficiile cheie ale evaluării corespunzătoare la nivel de plan este că aceasta necesită luarea unor decizii cu privire la conținutul planului care vor contribui la evitarea posibilelor efecte negative semnificative asupra siturilor și, de asemenea, a conflictelor și întârzierilor la nivel de proiect. În acest sens, dispozițiile articolului 6 nu constituie doar o cerință legală, ci și un instrument valoros de planificare strategică.

Rezistența ecosistemelor din estuare și zone costiere poate fi întărită prin măsuri proactive de dezvoltare a naturii. Asemenea măsuri pot fi, de asemenea, implementate cu privire la terenurile deținute de autoritățile portuare sau de transport pe apă și care sunt dedicate dezvoltării viitoare portuare sau a transportului pe apă, dar care nu sunt în prezent utilizate într-un asemenea scop, sau cu privire la terenurile deținute de alte părți (guvernul, organizații de conservare a naturii sau proprietari de terenuri private). Planurile de gestionare integrată referitoare la estuarele din cadrul rețelei Natura 2000 oferă un cadru de aplicare a gestionării și protecției în aceste zone.

În încheiere, este important de subliniat că implicarea publicului și a ONG-urilor prin intermediul abordării participative este fundamentală pentru reușita procesului de planificare. Transparența și abordarea calitativă trebuie să încurajeze implicarea și alocarea, deși acestea nu vor preveni în mod necesar riscul de acțiuni contencioase.

Orientări pentru planificarea spațială

- Planificarea utilizării terenurilor trebuie bazată pe cunoștințe solide și bine justificate, care includ toate informațiile necesare atât cu privire la obiectivele de conservare a naturii, cât și cu privire la porturi și obiectivele de dezvoltare portuare. Necesitatea economică de suplimentare a capacității rutelor de transport pe apă și a porturilor constituie o problemă crucială care trebuie abordată clar prin planificarea strategică pe termen mediu/lung, iar utilizarea capacităților existente trebuie optimizată (inclusiv coordonarea îmbunătățită a infrastructurii și capacităților diferitelor porturi europene).
- Planificarea spațială trebuie efectuată la nivelul adecvat (autorități competente naționale, regionale sau locale, autorități portuare etc.).
- Planificarea spațială integrată, supusă evaluării strategice de mediu, trebuie aplicată oriunde este posibil drept modalitate de anticipare a dificultăților și efectelor negative de mediu și de evitare a conflictelor și întârzierilor potențiale în dezvoltarea proiectului.
- Planificarea strategică trebuie elaborată pentru unitățile de mediu cele mai adecvate (de exemplu, estuare, bazine ale râurilor etc.), pentru o mai bună integrare a politicilor portuare și a politicilor privind natura.
- Planificarea spațială trebuie să facă o distincție clară între nivelul strategic și nivelul de proiect. Evaluările efectuate la nivelul planurilor strategice pot fi simplificate atunci când este evitată considerarea unor simple detalii privind proiectul.

- Planurile spațiale integrate trebuie să identifice echilibrul adecvat între obiectivele economice și de conservare a naturii. Acestea trebuie luate în considerare ca instrumente de reconciliere și integrare a obiectivelor de afaceri și de biodiversitate.
- Autoritățile competente naționale, regionale și locale responsabile de selecția și gestionarea siturilor Natura 2000 trebuie să lucreze în cadrul unei strânse cooperări cu autoritățile responsabile cu planificarea spațială. Toate părțile interesate relevante, inclusiv autoritățile portuare și de transport pe apă, operatorii de terminale, ONG-urile de mediu și alte părți publice interesate trebuie să se implice în cadrul unor etape timpurii de planificare, cu scopul de a reconcilia interesele sociale și economice cu obiectivele de conservare a naturii în cadrul sau în apropierea siturilor Natura 2000.
- Autoritățile portuare și de administrare a rutelor de transport pe apă trebuie să se implice în cadrul tuturor exercițiilor de planificare relevante (inclusiv în planurile de gestionare a rețelei Natura 2000), deoarece planificarea strategică va contribui la securizarea investițiilor sincronizate, la soluționarea problemelor transfrontaliere, la identificarea soluțiilor alternative mai puțin dăunătoare și, acolo unde se justifică, a motivelor cruciale de interes public major și la promovarea dezvoltării proactivă a naturii.
- Dacă un plan sau un program strategic nu conține detalii suficiente pentru efectuarea unei evaluări corespunzătoare complete în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”, raportul de mediu redactat pentru evaluarea strategică de mediu (SEA) ar trebui să contribuie la înlesnirea unei evaluări corespunzătoare la nivel de proiect și, dacă este necesar, la pregătirea unei proceduri derogatorii în conformitate cu articolul 6 alineatul (4) din Directiva „habitate”. În acest caz, SEA trebuie să identifice deja proiectele care este posibil să aibă efecte negative asupra siturilor Natura 2000 și care ar trebui supuse unei evaluări corespunzătoare în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) pe perioada procesului de autorizare a proiectului.
- Cel mai adecvat este ca efectele cumulative ale proiectelor să fie identificate și evaluate pe perioada planificării spațiale.
- Autoritățile portuare și de transport pe apă trebuie să țină seama spre utilizarea eficientă a terenurilor prin optimizarea alocării spațiului către activitățile portuare industriale și prin utilizarea optimă a modurilor diferite de transport, precum transportul pe mare, navigația interioară și transportul feroviar.
- Autoritățile portuare și de transport pe apă trebuie să ia în considerare posibilitatea luării unor măsuri proactive de dezvoltare a naturii, îndreptate spre îmbunătățirea rezistenței ecosistemelor din estuare. Crearea ariilor naturale temporare trebuie luată în considerare acolo unde terenurile destinate dezvoltării portuare nu sunt utilizate temporar în acest scop. Gestionarea și protejarea acestor terenuri trebuie efectuată în contextul planurilor de gestionare integrată.

3.2.3. Beneficiile parteneriatelor și ale participării publicului

Orientări privind participarea publicului:

- Inițiatorii noilor proiecte trebuie să evalueze mai întâi efectele dezvoltării și să consulte autoritățile competente privind conservarea naturii cu privire la posibilele efecte negative semnificative ale planului asupra integrității sitului Natura 2000 sau asupra obiectivelor de conservare. Autoritățile de planificare trebuie să demareze consultările cu

autoritățile competente și organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) de timpuriu în cadrul procesului de decizie.

- Având în vedere complexitatea legislației de mediu și de zonare, sunt recomandate consultările structurate și procesele de comunicare între diferitele autorități competente, părți interesate și ONG-uri. Autoritățile administrative de transport și de mediu trebuie să comunice regulat și să coopereze pentru a asigura că procesul decurge eficient, la nivel atât de plan, cât și de proiect. Autoritățile portuare și de transport pe apă, operatorii sau utilizatorii, precum și ONG-urile de mediu trebuie reprezentate în cadrul procesului de aplicare, inclusiv în condiții transfrontaliere.
- Trebuie acordată o atenție deosebită planurilor și proiectelor care vor avea un impact transfrontalier. Statele vecine trebuie să se informeze reciproc și să coopereze de timpuriu în cadrul procesului de planificare.

3.3. Dezvoltarea proiectului și activitățile de întreținere

O interpretare greșită larg răspândită este aceea că directivele UE privind natura se bazează pe o abordare restrictivă. Aceasta este o interpretare bazată pe opinia că obiectivele politicii de mediu au întotdeauna întâietate față de obiectivele politicii economice. Această abordare este contrară principiilor de dezvoltare durabilă, care pun în echilibru beneficiile de mediu cu cerințele sociale și economice [a se vedea articolul 2 alineatul (3) din Directiva „habitate”]. Planificarea inițială integrală și dezvoltarea proiectelor integrate sunt esențiale, deoarece acestea vor promova o abordare de la caz la caz și vor înlesni calea către soluții reciproc avantajoase.

În cazul căilor navigabile și al porturilor, statutul UE TEN-T sau alte priorități naționale ar trebui să faciliteze clasificarea proiectelor ca fiind de interes public major. Cu toate acestea, dacă un plan sau un proiect este autorizat pe baza motivelor esențiale de interes public major (IROPI – *imperative reasons of overriding public interest*), atunci Directiva „habitate” solicită o justificare a argumentelor pentru IROPI.

Soluțiile alternative cu mai puține efecte negative sau lipsite de astfel de efecte trebuie luate în considerare suficient de detaliat în prealabil, iar un plan sau un proiect cu efecte negative semnificative asupra unui sit Natura 2000 poate fi autorizat doar dacă nu există soluții alternative. Procedurile de autorizare pot cauza incertitudine juridică, deoarece este posibil să fie necesară revizuirea, actualizarea sau, în cele din urmă, anularea permiselor. Cu toate acestea, o aplicare corectă a dispozițiilor Directivei „habitate” și integrarea obiectivelor de conservare a naturii într-o etapă inițială a planificării vor diminua incertitudinea.

Următoarele orientări propun recomandări privind conceptul de proiecte integrate, utilizarea corectă a aspectelor privind evaluarea corespunzătoare și „impactul semnificativ”, utilizarea gestionării adaptative și evaluarea compensației necesare în ultimă instanță.

3.3.1. Proiectele integrate și utilizarea capacităților naturii

În 2008, PIANC, Asociația mondială privind infrastructura transportului pe apă¹⁵, a publicat un document de poziție intitulat „*Utilizarea capacităților naturii*” (*Working with Nature*).

¹⁵ <http://www.pianc.org>

Acesta demonstrează necesitatea unei schimbări importante de gândire cu privire la abordarea proiectelor de dezvoltare a navigației, pentru a contribui la furnizarea unor soluții reciproc avantajoase. Documentul promovează o abordare proactivă, integrată, care se concentrează pe:

- atingerea obiectivelor proiectului într-un context ecosistemic, mai curând decât evaluarea consecințelor unei scheme predefinite de proiect;
- identificarea soluțiilor reciproc avantajoase, mai curând decât simpla diminuare a daunelor ecologice;
- „*Utilizarea capacităților naturii*” consideră, prin urmare, obiectivele proiectului mai întâi din perspectiva sistemului natural, mai curând decât din perspectiva proiectării tehnice. Aceasta este o abordare care trebuie aplicată în etapele inițiale ale unui proiect, atunci când flexibilitatea sporită este încă posibilă. O abordare proactivă precum cea a documentului „*Utilizarea capacităților naturii*” nu trebuie aplicată doar la nivel de proiect, ci și cu privire la dezvoltarea de planuri și programe strategice (a se vedea planificarea integrată).

Atunci când conceptul și elaborarea unui proiect au progresat fără a fi luate în considerare aspectele de mediu, evaluarea impactului de mediu devine în mod necesar un exercițiu de ameliorare sau de limitare a daunelor, având ca rezultat posibil soluții sub-optimale și posibilități ratate. „*Utilizarea capacităților naturii*” reprezintă mai mult decât evitarea sau ameliorarea impacturilor de mediu ale unui proiect pre-definit. Mai curând, acesta este destinat să identifice moduri de atingere a obiectivelor proiectului prin conlucrare cu procesele naturale și oferind soluții de protecție, de refacere sau de consolidare a mediului.

O abordare similară a fost de asemenea testată în Țările de Jos cu privire la proiectele de ameliorare a inundațiilor, dezvoltate în cadrul proiectului Intereg SAND. Abordarea a fost denumită „*proiectarea integrală*” și s-a bazat pe diferite planuri care sunt integrate astfel încât să maximizeze beneficiile tuturor, în același timp furnizând obiectivul global printr-o abordare eficientă și din punct de vedere al costurilor.

Abordarea integrală poate fi recomandată cu insistență, deoarece este în concordanță cu principiul potrivit căruia daunele de mediu trebuie evitate în mod prioritar sau corectate la sursă. Aceasta este în acord cu Directiva „habitate”. Cu toate acestea, evaluarea corespunzătoare trebuie aplicată în continuare [articolul 6 alineatul (3)], dacă efectele semnificative asupra unui sit Natura 2000 nu pot fi excluse. Ca regulă generală, măsurile de prevenție sau evitare sunt de preferat celor de compensare.

Orientări privind utilizarea capacităților naturii:

- Elaborarea proiectului trebuie să se bazeze pe strategii reciproc avantajoase, avându-se în vedere atingerea scopurilor duale atât ale obiectivelor de conservare ale rețelei Natura 2000, cât și ale obiectivelor socio-economice.
- Proiectele trebuie elaborate prin folosirea conceptului de „lucru cu natura”. Aceasta înseamnă că obiectivele relevante de conservare ale rețelei Natura 2000 trebuie avute în vedere împreună cu obiectivele tehnice ale proiectului dintr-o etapă timpurie a elaborării și dezvoltării proiectului.
- Ca regulă generală, prevenirea daunelor sau măsurile de evitare trebuie preferate întotdeauna față de măsurile de compensare.

3.3.2. Cum trebuie abordate „evaluarea corespunzătoare” și „impactul posibil semnificativ”?

Comisia Europeană a publicat deja documente de orientare pentru a asista statele membre și operatorii în alegerea și aplicarea articolului 6 din Directiva „habitate” (a se vedea anexa 1). Prezentele orientări indică recomandări pentru activitățile portuare și transportul pe apă.

Mediul și biodiversitatea sunt influențate de condițiile locale (variabilitatea și complexitatea factorilor abiotici și biotici), precum și de evoluția în spațiu și timp. Cuvintele „adecvat” sau „semnificativ” nu sunt concepte normative, iar evaluările trebuie să ia în considerare condițiile locale (de la caz la caz). Astfel cum s-a subliniat în Stojanovic & al. (2006), „faptul că fiecare port este unic în ceea ce privește geografia, hidrografia și profilul său comercial înseamnă că strategia «uniformă» referitoare la răspunsul de gestionare prescrisă a mediului ar putea să nu fie adecvată, deși există multe probleme comune”.

Același lucru poate fi afirmat cu privire la gestionarea estuarelor, deoarece caracteristicile ecosistemice depind unele de altele în locația geografică a estuarului. Prin urmare, o analiză specifică sitului este întotdeauna necesară. O evaluare „corespunzătoare” semnifică o evaluare care ia în considerare toți factorii locali și obiectivele de conservare. De asemenea, aceasta trebuie să se bazeze pe cele mai performante probe științifice disponibile.

3.3.3. Relația dintre SEA, EIA și evaluările corespunzătoare (AA)

Există multe similități între procedurile SEA (evaluare strategică de mediu), EIA (evaluarea impactului asupra mediului) și evaluările corespunzătoare efectuate pentru planuri sau proiecte care afectează situri Natura 2000 în temeiul Directivei „habitate”. Însă aceasta nu înseamnă că ele constituie unul și același lucru, deoarece există unele distincții importante. Prin urmare, SEA sau EIA nu pot înlocui și nici nu pot fi un substitut pentru o evaluare corespunzătoare, deoarece nicio procedură nu este mai importantă decât cealaltă.

Evaluările pot fi, bineînțeles, utilizate împreună sau informațiile care apar în evaluării corespunzătoare pot face parte din procesul EIA/SEA, însă, în asemenea cazuri, evaluarea corespunzătoare trebuie să poată fi distinsă și identificată clar în raportul de mediu al SEA sau în documentația de mediu EIA sau trebuie raportată separat, astfel încât constatările sale să poată fi diferențiate de cele generale ale EIA sau SEA.

Una dintre distincțiile cheie dintre SEA/EIA și evaluările corespunzătoare în temeiul Directivei „habitate”, în afara faptului că măsoară aspecte diferite a mediului natural și că au criterii diferite pentru identificarea „importantei”, constă în modul în care se urmărește rezultatul evaluării. În acest sens, evaluările SEA și EIA indică cerințe procedurale esențiale și nu stabilesc standarde de mediu obligatorii; pe de altă parte, evaluarea corespunzătoare în temeiul Directivei „habitate” indică obligații de substanță, în special deoarece introduce un standard de mediu, și anume obiectivul de conservare a unui sit Natura 2000 și necesitatea de a-i conserva integritatea.

Cu alte cuvinte, dacă evaluarea corespunzătoare nu poate stabili că un plan sau proiect nu va afecta negativ integritatea sitului Natura 2000, autoritatea nu poate fi de acord cu planul sau proiectul respectiv astfel cum a fost elaborat, decât dacă, în cazuri excepționale, sunt invocate proceduri speciale pentru planuri sau proiecte pentru care nu există soluții alternative mai puțin dăunătoare și care sunt considerate de interes public major.

Pe de altă parte, SEA/EIA sunt elaborate pentru ca autoritățile să conștientizeze integral implicațiile de mediu ale planului sau proiectului propus, astfel încât acestea să fie *luate în considerare* în luarea deciziei finale. Aceste considerații sunt rezumate în tabelul din anexa 4.

Orientări pentru evaluări:

- Importanța efectelor unui plan sau proiect depinde foarte mult de caracteristicile sitului și obiectivele de conservare (care vor fi indicate în formularul standard de date, actele de desemnare drept arie specială de conservare, prioritățile de conservare, planul de gestionare etc.).
- Atunci când se propune un proiect de dezvoltare portuară sau a transportului pe apă, trebuie efectuată o evaluare preliminară în cadrul unei prime etape. Dacă evaluarea preliminară arată că nu se va manifesta niciun efect semnificativ asupra siturilor Natura 2000, autoritatea competentă va putea ridica obligația de a efectua o evaluare corespunzătoare a implicațiilor asupra sitului, având în vedere obiectivele de conservare a sitului, în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”. Evaluarea riscului efectelor semnificative trebuie efectuată pe baza criteriilor științifice și având în vedere, printre altele, caracteristicile și condițiile de mediu specifice ale sitului vizat de planul sau proiectul în cauză. Factori precum întinderea, magnitudinea, probabilitatea, durata, frecvența și reversibilitatea posibilă a impactului trebuie luați în considerare. Acest exercițiu trebuie efectuat de autoritățile competente.
- Dacă, pe baza informațiilor obiective nu poate fi exclus faptul că proiectul va avea un efect semnificativ asupra unui sit Natura 2000, fie individual, fie în combinație cu alte planuri sau proiecte, atunci proiectul va fi supus evaluării corespunzătoare în conformitate cu articolul 6 alineatul (3).
- Incertitudinile minore rămase nu trebuie, totuși, să blocheze sau să frâneze proiectele pe timp nedefinit, după efectuarea unei evaluări corespunzătoare detaliate conținând toate datele relevante și în funcție de reversibilitatea acțiunilor. Acest lucru trebuie apreciat de la caz la caz. În cazul în care există incertitudini cu privire la mecanismele specifice ecosistemelor complexe din estuare și din zona costieră, dezvoltatorii portuari și de transport pe apă trebuie să evalueze natura incertitudinilor care persistă și să le gestioneze prin strategii direcționate adaptative și de monitorizare. Schemele de monitorizare trebuie elaborate astfel încât să semnaleze orice evoluție neașteptată într-o etapă în care pot fi încă luate măsuri eficiente de corectare.
- Absența efectelor adverse este uneori legată de efectele anticipate care nu depășesc anumite valori-prag; în acest caz este importantă monitorizarea efectelor în special în ceea ce privește valorile-prag. Valorile-prag trebuie justificate întotdeauna pe baza criteriilor științifice.
- În contextul unei evaluări corespunzătoare trebuie furnizate informații cu privire la toate caracteristicile proiectului sau planului care ar putea afecta situl, aria totală care ar putea fi afectată, caracteristicile altor proiecte sau planuri care pot avea impacturi cumulative împreună cu proiectul, orice inițiative planificate sau existente de conservare a naturii care pot afecta starea sitului în viitor, relația dintre proiect sau plan și situl Natura 2000 (de exemplu, distanțele), cerințele autorității sau agenției de autorizare (de exemplu, EIA/SEA).
- Informațiile privind situl protejat trebuie să includă: obiectivele de conservare a sitului Natura 2000, stadiul de conservare și alte atribute cheie din anexa I habitate sau

anexa II specii în cadrul sitului, caracteristicile fizice și chimice ale sitului care pot fi afectate de proiect, dinamica habitatelor, a speciilor și ecologia lor, aspecte ale sitului sensibile la schimbare, relații structurale și funcționale cheie care creează și mențin integritatea sitului, alte aspecte de conservare relevante cu privire la sit, inclusiv posibile schimbări naturale viitoare și gradul în care schimbările respective trebuie gestionate pentru a atinge obiectivele de conservare a sitului.

- Măsurile de eliminare și diminuare a efectelor semnificative (atenuare) trebuie anticipate în cadrul etapei de proiectare. În cazul în care este necesar, acestea pot fi efectuate în timpul evaluării corespunzătoare (revizuirea proiectului, atenuare complementară). În urma acestora, proiectul poate să atingă un nivel la care nu va avea efecte negative asupra integrității sitului.

3.3.4. Schemele de compensare și consecințele acestora

Avertisment: Comisia a adoptat orientări care privesc direct dispozițiile articolului 6 alineatul (4) din Directiva „habitate” și care trebuie citite coroborat cu secțiunea următoare (pentru documente de referință, a se vedea anexa 1).

Orientări privind compensarea:

- În cazurile în care, în absența soluțiilor alternative, sunt permise dezvoltările dăunătoare mediului, sunt necesare măsuri de compensare pentru a echilibra pe deplin orice pierdere sau daună asupra sitului. Acestea trebuie adaptate cu acuratețe tipului de impact anticipat și trebuie să se concentreze asupra coerenței rețelei Natura 2000 și asupra elementelor specifice afectate la nivel de sit. Acest lucru necesită măsuri care vizează aspectele structurale și funcționale ale integrității sitului, tipurile aferente de habitate și populații de specii care sunt afectate și contribuția acestor elemente la coerența globală a rețelei Natura 2000.
- Măsurile compensatorii trebuie să fie fezabile și operaționale pentru a proteja coerența globală a rețelei Natura 2000. Perioada de timp anticipată și orice acțiune de întreținere necesară pentru sporirea performanței trebuie indicate cât mai de timpuriu posibil în cadrul proiectului. Odată ce schema de compensare este adoptată, autorizațiile sunt acordate și programul de monitorizare este stabilit, incertitudinile neanticipate nu ar trebui să stânjenească, în principiu, nucleul unui plan sau proiect. Cu toate acestea, astfel de posibile noi incertitudini ar trebui să declanșeze investigații întinse și, dacă este necesar, măsuri extinse de monitorizare și adaptative sau măsuri corective.
- „Pierderile” trebuie cuantificate raportat la habitate și specii cheie, conform informațiilor curente și opiniilor experților. Măsurile de compensare trebuie stabilite pe baza celor mai performante informații științifice și trebuie să îndeplinească funcțiile ecologice necesare pentru susținerea speciilor și habitatelor afectate.
- Daunele asupra mediului/beneficiile de mediu rezultate din coeficientul de compensare trebuie evaluate: există o recunoaștere largă a faptului că coeficientii de compensare/daune trebuie să fie, în general, cu mult peste 1:1. Astfel, un coeficient de compensare de 1:1 sau mai scăzut trebuie luat în considerare atunci când se demonstrează că măsurile vor fi eficiente 100% în restaurarea structurii și funcționalității corespunzătoare în cadrul unei perioade scurte de timp.
- Siturile de compensare corespunzătoare trebuie selecționate luându-se în considerare următoarele:

- (a) Compensarea în cadrul sitului Natura 2000, dacă elementele necesare pentru a asigura coerența ecologică și funcționalitatea sistemului există în interiorul sitului.
 - (b) Compensarea în afara sitului Natura 2000, dacă aceeași contribuție la rețeaua ecologică este fezabilă. Noua locație poate fi un alt sit desemnat Natura 2000 sau o locație nedesemnată. În acest din urmă caz, aria trebuie desemnată ca fiind ea însăși sit Natura 2000.
- Măsurile compensatorii trebuie să asigure continuitatea proceselor ecologice esențiale pentru menținerea coerenței globale a rețelei Natura 2000. Schema de compensare trebuie să fie eficientă la momentul la care efectele negative se produc asupra sitului în cauză. Aplicarea timpurie este esențială. Poate fi necesară aplicarea măsurilor specifice de atenuare pentru depășirea posibilelor pierderi temporare.
 - Toate dispozițiile tehnice, legale sau financiare necesare pentru aplicarea măsurilor compensatorii trebuie respectate înainte de a începe aplicarea planului sau proiectului, astfel încât să fie evitate orice întârzieri neprevăzute care ar putea afecta eficacitatea măsurilor.
 - Finanțarea, monitorizarea și raportarea: măsurile compensatorii implică asigurarea în avans a unei baze legale și financiare solide pentru aplicare, protecție, monitorizare și întreținere pe termen lung.

3.3.5. Abordarea activităților de dragare și întreținere

În cazul porturilor situate în estuare sau în apropierea lor, accesul pe căi navigabile se realizează de obicei prin situri desemnate Natura 2000. În majoritatea porturilor, dragarea este necesară pentru păstrarea rutelor de transport pe apă și a culoarelor navigabile accesibile. Astfel pot apărea conflicte potențiale cu obligația de a conserva integritatea sitului Natura 2000. Cu toate acestea, activitățile de dragare pentru întreținere precum dragarea continuă sau periodică de întreținere pot fi proiectate de obicei astfel încât să nu afecteze integritatea sau obiectivele de conservare ale siturilor Natura 2000.

Există posibilități de a utiliza materialele dragate într-o modalitate favorabilă estuarelor. Dacă sunt aplicate strategiile de plasare a sedimentelor (de exemplu, prin relocarea sedimentelor într-o parte a estuarului unde se manifestă o lipsă a acestora), operațiunile de dragare pot avea chiar efecte pozitive asupra stadiului de conservare a estuarelor. Informațiile recente și bunele practici au arătat că un plan de relocare bine gândit poate contribui la reconstruirea structurilor morfologice de valoare în interiorul estuarelor, având ca rezultat beneficii de mediu interesante.

Dezvoltarea unor concepte inovatoare de dragare, însoțite de scheme de monitorizare strictă, poate contribui la atingerea atât a obiectivelor privind navigația, cât și a obiectivelor de conservare Natura 2000. În contextul găsirii de soluții adecvate pentru dragarea de întreținere sustenabilă este favorizată schema de gestionare a dragării și a sedimentelor. Asemenea scheme contribuie la evitarea problemelor, conflictelor și întârzierilor și, acolo unde este posibil, la maximizarea potențialelor efecte pozitive asupra stadiului de conservare a estuarelor și zonelor costiere.

Utilizarea practicilor sustenabile de dragare și gestionare a sedimentelor va atenua în continuare impactul potențial al operațiunilor de întreținere a canalelor de navigație. Totuși, aceasta nu înlătură necesitatea evaluării în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”. Strategiile sustenabile de dragare trebuie să furnizeze informațiile-

cadru necesare autorităților competente pentru a lua o hotărâre cu privire la posibilitatea producerii efectelor negative asupra unui sit Natura 2000.

Ca activități recurente, dragarea de întreținere și relocarea sedimentelor pot fi utilizate în contextul unei scheme de gestionare sustenabilă a dragării și sedimentelor atât pentru atingerea obiectivelor de navigație, cât și pentru a contribui la obiectivele de conservare Natura 2000.

Următorii pași sunt esențiali în pregătirea și aplicarea schemelor de gestionare sustenabilă a dragării și sedimentelor:

- Înțelegerea cadrului fizic (morfologie, hidrologie, salinitate etc.) al ariei în cauză.
- Colectarea informațiilor necesare privind operațiunile de dragare în vederea evaluării detaliate a impactului asupra mediului.
- Continuarea evaluării impacturilor operațiunii de dragare asupra mediului natural (asupra morfologiei și hidrodinamicii estuarului, asupra habitatelor și speciilor sensibile, pe termen scurt și lung).
- Selectarea practicilor optime, descrierea tuturor soluțiilor posibile pentru atenuarea efectelor negative și, în ultimă instanță, examinarea posibilităților de compensare care ar trebui întreprinse dacă nu pot fi evitate toate efectele negative semnificative prin aplicarea măsurilor de atenuare.
- Aplicarea unui program de monitorizare pentru determinarea îndeplinirii obiectivelor de mediu.
- Asigurarea participării părților interesate pe întreaga durată a procesului, pentru evitarea plângerilor și a întârzierii procedurii.

Evaluarea operațiunilor de dragare și dispunerea de materialul dragat în mediul marin este reglementată de convenții internaționale precum Convenția de la Londra, OSPAR, HELCOM, convențiile de la Barcelona și de la București.

Orientări privind dragarea capitală

- Operațiunile de dragare capitală trebuie concepute ca parte a unor scheme sustenabile de gestionare a dragării și sedimentelor. Acolo unde efectele semnificative asupra unui sit Natura 2000 nu pot fi evitate, inclusiv în combinație cu alte planuri sau proiecte, operațiunile trebuie supuse unei evaluări corespunzătoare în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”.
- Aplicarea strategiilor de dragare și relocare inteligentă ar trebui să contribuie la ameliorarea efectelor negative și, acolo unde este posibil, la restaurarea sau dezvoltarea de structuri morfologice valoroase și, prin urmare, la generarea de beneficii ecologice („utilizarea capacităților naturii”).
- Strategiile de dragare și relocare a sedimentelor trebuie elaborate astfel încât să fie maximizate potențialele efecte pozitive. Acestea trebuie susținute prin scheme eficiente de monitorizare.

Orientări pentru activități recurente de întreținere, inclusiv dragarea de întreținere:

- Activitățile recurente de întreținere trebuie elaborate și efectuate astfel încât să se asigure că nu afectează negativ integritatea siturilor Natura 2000 sau obiectivele de conservare ale acestora. În cazurile în care este posibil, potențialele efecte pozitive

ale acestora asupra stadiului de conservare a estuarelor și zonelor costiere trebuie maximizate prin aplicarea unor strategii sustenabile de gestionare a sedimentelor.

- Activitățile recurente de întreținere trebuie incluse, acolo unde este cazul, în planuri de gestionare integrată Natura 2000, planuri de gestionare echivalente sau planuri de gestionare a bazinelor râurilor, pentru a se asigura evaluarea și revizuirea lor într-o manieră structurată în contextul global al conservării siturilor.
- Operațiunile de întreținere în cadrul sau în apropierea unui sit Natura 2000 trebuie elaborate special pentru fiecare estuar și zonă costieră și susținute de o schemă de monitorizare care să permită detectarea și corectarea la timp a efectelor negative neanticipate asupra obiectivelor de conservare.
- Dacă, luându-se în considerare în special regularitatea sau natura operațiunilor de întreținere sau condițiile în care sunt efectuate, asemenea operațiuni pot fi considerate ca fiind o operațiune singulară, în special în cazurile în care sunt destinate să mențină un canal navigabil la o anumită adâncime prin dragarea regulată necesară în acest sens, lucrările de întreținere pot fi socotite ca fiind unul și același proiect, în sensul Directivei „habitate”.

În acest caz, dacă un asemenea proiect a fost autorizat anterior expirării termenului de transpunere a directivei, acesta nu va fi supus evaluării preliminare privind implicațiile proiectului asupra sitului în cauză. Cu toate acestea, în cadrul unui sit Natura 2000, efectuarea lucrărilor de întreținere va fi supusă unei obligații generale de protecție în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) din Directiva „habitate”, care presupune evitarea deteriorării habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și a perturbării semnificative care afectează speciile pentru care situl a fost desemnat¹⁶.

- În momentul fiecărei intervenții asupra canalului navigabil, operațiunile de întreținere ar trebui să fie privite, uneori, ca proiecte distincte, de exemplu, ca urmare a tehnicilor de modificare, a condițiilor sau regularităților cu care sunt efectuate. În asemenea cazuri, fiecare dintre proiecte trebuie supus unei evaluări privind efectele semnificative pe care le poate avea asupra sitului în cauză, în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”.
- Având în vedere că dispozițiile articolului 6 alineatul (2) sunt întotdeauna aplicabile, statele membre ar trebui să analizeze dacă operațiunile aflate în desfășurare pot cauza deteriorarea habitatelor sau a habitatelor speciilor și, în cazurile în care este necesar, să întreprindă etapele adecvate pentru evitarea unei asemenea deteriorări.

3.4. Abordarea incertitudinilor: gestionarea adaptativă

În efectuarea evaluărilor corespunzătoare cu privire la planuri sau proiecte în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”, ar putea fi necesară recurgerea la principiul precauției. Punctul central al evaluării trebuie să fie demonstrarea obiectivă, prin dovezi justificative, inclusiv prin efectuarea studiilor necesare, și pe baza celor mai avansate cunoștințe științifice disponibile, a faptului că nu vor exista efecte negative asupra integrității sitului Natura 2000. Cu toate acestea, gestionarea adaptativă contribuie de asemenea la abordarea situațiilor în care, ca urmare a limitărilor științifice sau a

¹⁶ A se vedea, de asemenea, hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 14 ianuarie 2010 în cauza C-226/08 (Stadt Papenburg v Bundesrepublik Deutschland).

incertitudinii privind funcționarea unor ecosisteme complexe și dinamice, autoritățile competente se află în imposibilitatea de a constata în totalitate absența efectelor negative.

În cazurile în care absența efectelor negative semnificative ale unui plan sau proiect asupra unui sit Natura 2000 nu poate fi constatată, schema derogatorie indicată la articolul 6 alineatul (4) din Directiva „habitate” prevede că planul sau proiectul poate fi autorizat doar în absența soluțiilor alternative, dacă planul sau proiectul este justificat de motive cruciale de interes public major și dacă măsurile compensatorii necesare sunt luate pentru protejarea coerenței globale a rețelei Natura 2000. Dacă un plan sau un proiect face obiectul acestor dispoziții (ceea ce este posibil pentru majoritatea proiectelor de dezvoltare portuară), în acest caz este esențial ca diferitele aspecte să fie clarificate într-o etapă timpurie în dezvoltarea planului sau proiectului, întrucât acestea sunt elemente cheie pentru elaborarea, finanțarea și, nu în cele din urmă, pentru procedura de autorizare.

O abordare adaptativă privind aplicarea unui plan sau proiect sau a unei scheme de compensare poate fi folositoare în special în cazurile când, ca urmare a incertitudinii asociate cu diferiți factori contributivi (locație, încredere, întâzieri neprevăzute), este imposibilă definirea tuturor efectelor planului sau proiectului în suficiente detalii, precum și dacă incertitudinea nu poate fi cuantificată prin coeficienți măriți. Într-un asemenea caz, trebuie prevăzută o schemă riguroasă de monitorizare și un pachet predefinit și validat de măsuri corective adecvate. Un astfel de pachet trebuie să permită ajustarea măsurilor de atenuare și/sau de compensare la realitatea impactului și, în acest fel, asigurarea faptului că efectele negative inițial neanticipate sunt neutralizate.

Orientări detaliate cu privire la conceptul de motive cruciale de interes public major și la modul de examinare a soluțiilor alternative au fost deja publicate în documente de orientare existente (a se vedea anexa 1).

Orientări privind gestionarea adaptativă:

- Dacă impactul negativ semnificativ nu poate fi evitat prin măsuri de atenuare, decizia de a autoriza un proiect este în cele din urmă justificată de existența motivelor cruciale de interes public major și de absența soluțiilor alternative mai puțin dăunătoare, în conformitate cu dispozițiile articolului 6 alineatul (4) din Directiva „habitate”.
- În cazul în care persistă incertitudini și/totodată cu privire la efectele măsurilor de atenuare sau compensare, acestea trebuie să includă o schemă predefinită și validată de monitorizare a impactului concret și un cadru, cum ar fi un plan de gestionare Natura 2000, un plan integral sau un program de măsuri pentru adaptarea măsurilor de atenuare și de compensare la impactul concret.

Orientări privind luarea în considerare a soluțiilor alternative

- În cazurile în care sunt anticipate efecte negative, trebuie identificate o serie de soluții alternative de realizare a obiectivelor planului sau proiectului, evaluate raportat la impactul posibil pe care îl pot avea asupra obiectivelor de conservare a siturilor Natura 2000.
- Autoritățile competente nu trebuie să limiteze luarea în considerare a soluțiilor alternative la cele sugerate de inițiatorii proiectului sau planului. Luarea în considerare a soluțiilor alternative constituie responsabilitatea autorităților competente.
- În momentul în care sunt evaluate soluțiile alternative, trebuie consultate toate agențiile relevante, precum și alte instituții. Informații detaliate privind soluțiile

alternative și impactul lor asupra siturilor Natura 2000 afectate ar trebui prevăzute împreună cu indicarea surselor. În cadrul evaluării alternativelor trebuie aplicat principiul precauției.

Anexa 1: Comunicări ale Comisiei Europene și documente de orientare

Documente de orientare CE referitoare la Directiva „păsări” și la Directiva „habitate”

- Comisia Europeană, (2000), Gestionarea siturilor Natura 2000: dispozițiile articolului 6 din Directiva „habitate” 92/43/CEE. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_en.pdf
- Comisia Europeană, (2002), Evaluarea planurilor și proiectelor care afectează semnificativ situri Natura 2000. Orientări metodologice privind articolul 6 alineatele (3) și (4) din Directiva „habitate” 92/43/CEE. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf
- Comisia Europeană (2007), Document de orientare privind articolul 6 alineatul (4) din Directiva „habitate” 92/43/CEE. Clarificări referitoare la conceptele de: soluții alternative, motive cruciale de interes public major, măsuri compensatorii, coerență globală, opinia Comisiei.
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_en.pdf
- Comisia Europeană (2007), Document de orientare privind protecția strictă a speciilor de animale de interes comunitar în temeiul Directivei „habitate” 92/43/CEE, 87 p.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/species_protection/library?l=/commission_guidance/english/final-completepdf/EN_1.0_&a=d

Principalele documente de orientare CE referitoare la Directiva-cadru privind apa

- Comisia Europeană, (2003), Strategia comună de implementare a Directivei-cadru privind apa (2000/60/CE). Ape de tranziție și costiere – tipologie, condiții de referință și sisteme de clasificare, Document de orientare nr. 5, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 116 p.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents&vm=detailed&sb=Title
- Comisia Europeană, (2003), Strategia comună de implementare a Directivei-cadru privind apa (2000/60/CE). Identificarea și desemnarea corpurilor de apă artificiale și puternic modificate, Document de orientare nr. 4, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 14 p.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents&vm=detailed&sb=Title
- Comisia Europeană (2006), Strategia comună de implementare a Directivei-cadru privind apa. Scutiri permise de la obiectivele de mediu în temeiul Directivei-cadru privind apa pentru modificări sau activități noi de dezvoltare sustenabilă [articolul 4 alineatul (7) din Directiva-cadru privind apa], document de politică.

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/environmental_objectives&vm=detailed&sb=Title

- Comisia Europeană (2006), Directiva-cadru privind apa și presiunile hidromorfologice: concentrare asupra hidroenergiei, navigației și activităților de apărare împotriva inundațiilor. Recomandări pentru o mai bună integrare a politicilor, document de politică, 44 p.

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology&vm=detailed&sb=Title

- Comisia Europeană (2006), Directiva-cadru privind apa și presiunile hidromorfologice: Bune practici în gestionarea impactului ecologic al schemelor hidroenergetice; lucrări de protecție împotriva inundațiilor și lucrări destinate facilitării navigației în temeiul Directivei-cadru privind apa, 68 p.

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology&vm=detailed&sb=Title

Documente de politică CE privind politicile maritime și portuare

- Comisia Europeană, (2006) Către o viitoare politică maritimă a Uniunii: o viziune europeană asupra mărilor și oceanelor, Carte verde, 49 p. COM (2006) 27

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0275:FIN:EN:HTML>

- Comisia Europeană, (2006), Autostrăzile maritime: strămutarea mărfurilor de pe drumurile Europei, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 6 pp.

http://ec.europa.eu/transport/intermodality/motorways_sea/doc/2006_motorways_sea_brochure_en.pdf

- Comisia Europeană, (2007), O politică maritimă integrată pentru Uniunea Europeană, 17 pp. COM (2007) 575

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0575:FIN:RO:PDF>

- Comisia Europeană, (2007), Comunicare privind o politică portuară europeană, 16 pp. COM (2007) 616.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0616:FIN:RO:PDF>

- Comisia Europeană, (2009), Obiective strategice și recomandări pentru politica UE în domeniul transportului maritim până în 2018, Comunicarea Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic și Social European și către Comitetul Regiunilor, DG Transport și Energie, 19 p.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0008:FIN:RO:PDF>

Documente de orientare CE privind zonele costiere și gestionarea integrată a acestora

- Comisia Europeană, (2002), Recomandări privind aplicarea gestionării integrate a zonelor de coastă (2002/413/CE).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:148:0024:0027:EN:PDF>

- Comisia Europeană, (2004b), Adaptarea la eroziunea de coastă în Europa – sedimentele și spațiul valorificate în scopul durabilității, UErosion, Luxemburg:

Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 44 pp.
http://www.eurosion.org/project/eurosion_en.pdf

Alte documente de orientare CE

- Comisia Europeană, (2004), Elaborarea unui document de orientare privind evaluarea strategică de mediu (SEA) și eroziunea coastelor, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 72 pp.
http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/coastal_erosion_fin_rep.pdf
- Comisia Europeană, (2006), Stoparea pierderii biodiversității până în 2010 – și după, Susținerea serviciilor ecosistemice pentru bunăstarea umană, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene, 15 pp. COM (2006) 216.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0216en01.pdf
- Comisia Europeană, (2007), Adaptarea la schimbările climatice în Europa – posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene, Carte verde, 27 pp. COM (2007) 354.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0354:FIN:RO:PDF>
- Comisia Europeană, (2007), Agenda pentru un turism european durabil și competitiv, Comunicarea Comisiei, COM (2007) 621final.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0621:FIN:RO:PDF>
- Comisia Europeană, (2010), Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul european, Comunicarea comisiei, COM (2010) 352 final.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0352:FIN:RO:PDF>

Anexa 2: Inițiative private privind sectorul portuar selecționate

1. Ecoports (a se vedea www.ecoports.com)

Ecoports este un proiect de cercetare și dezvoltare lansat în 2002 și cofinanțat inițial de Comisia Europeană și de 12 porturi și organizații portuare. Principalul obiectiv al proiectului Ecoports a fost armonizarea abordării de gestionare a mediului de către autoritățile administrative portuare din Europa prin stabilirea unui sistem de gestionare a mediului, precum și prin schimburi de experiență și aplicarea bunelor practici cu privire la aspecte portuare de mediu.

2. ESPO, Codul de practici de mediu (a se vedea www.espo.be)

În 1994, Organizația Europeană a Porturilor Maritime (ESPO) a publicat primul său Cod european de bune practici de mediu, destinat să exprime angajamentul colectiv al administrațiilor portuare pentru îmbunătățirea mediului. Codul a cuprins, prin urmare, o serie de recomandări privind integrarea politicilor de protecție a mediului în cadrul tuturor aspectelor legate de operarea porturilor. În 2002, ESPO a efectuat un studiu asupra impactului Directivei „păsări” și al Directivei ”habitate” asupra dezvoltării portuare. Principalele concluzii și recomandări au fost publicate în 2007 în Codul de practici al ESPO privind Directiva „păsări” și Directiva „habitate”.

3. Paralia Nature (a se vedea www.imiparalianature.org)

Proiectul Paralia Nature a demarat în decembrie 2000 ca o platformă informală pentru discutarea Directivei „habitate” și a aspectelor și proiectelor adiacente. Acesta este destinat să conducă la o cooperare multidisciplinară amplă între guverne, porturi, universități, ONG-uri și centre de cunoștințe în materie de schimb de experiență și informații.

4. Proiectul NOU! Delta (Interreg IIIB – Europa de Nord-Est, a se vedea www.newdelta.org)

Proiectul NOU! Delta, care a fost lansat în iulie 2004, s-a axat de asemenea pe aplicarea Directivei „păsări” și a Directivei „habitate”. Proiectul a reunit 10 parteneri din patru state din Europa de Nord-Est (Anglia, Franța, Belgia și Țările de Jos), incluzând autorități portuare, autorități administrative regionale și institute de cercetare.

5. SedNet (Al Cincilea-lea program-cadru privind cercetarea și dezvoltarea tehnologică, a se vedea www.sednet.org)

Rețeaua de sedimente (SedNet) este o rețea europeană al cărei scop este încorporarea aspectelor și informațiilor privind sedimentele în cadrul strategiilor europene de sprijinire a obiectivelor de mediu și dezvoltarea unor noi instrumente pentru gestionarea sedimentelor.

6. TIDE (programul Marea Nordului Interreg IV B, a se vedea www.tide-project.eu/)

Proiectul Interreg TIDE a fost inițiat în septembrie 2009. Obiectivul său este gestionarea integrată a estuarelor care servesc drept canale de transport către porturi maritime importante unde influența mareelor este puternică și unde există cantități considerabile de sedimente transportate. Printr-un parteneriat încheiat între autoritățile portuare, agențiile de mediu și ținuturile din estuarele fluviilor Elba, Scheldt, Humber și Weser se vor realiza schimburi de experiență și se vor dezvolta instrumente pentru o gestionare integrată a estuarelor.

Anexa 3: Lista de control a ESPO privind bunele practici pentru echilibrarea rețelei Natura 2000 cu dezvoltarea și cu operațiunile portuare și pe căile navigabile (decembrie 2009)

Prezenta listă de control a fost considerată un exemplu pe care îl pot avea în vedere statele membre pentru furnizarea de orientare și securitate juridică cu privire la activitățile dezvoltatorilor și operatorilor portuari și de căi navigabile.

Planificarea spațială și integrată

- Activitățile existente portuare și pe căile navigabile sunt evaluate, luate în considerare și analizate detaliat, în cadrul tuturor nivelurilor de planificare spațială.
- Noile dezvoltări și dezvoltarea viitoare a porturilor și a căilor navigabile existente sunt parte integrantă a proceselor de planificare spațială relevante.
- Activitățile portuare și pe căile navigabile sunt luate în considerare și analizate detaliat în cadrul unui plan de gestionare Natura 2000 echilibrat și integrat.

Planificarea noilor proiecte portuare și privind căile navigabile

- Dezvoltarea portuară durabilă este un element cheie al sporirii activităților portuare adiacente (optimizarea spațiului și a utilizării industriale a porturilor, îmbunătățirea exploatareii la nivelul portului, utilizarea eficientă a modalităților de transport).
- Efectele activităților de navigație maritimă din cadrul sau din apropierea porturilor fac obiectul unor sisteme de reglementare și al tratatelor internaționale (UNCLOS, IMO, MARPOL). Navigația durabilă este promovată prin sisteme voluntare (de exemplu, Indexul navelor ecologice).
- Opiniile acționarilor, ale publicului și ale părților interesate sunt luate în considerare de la început, prin utilizarea unui proces bine definit privind părțile interesate. Se ajunge la un consens asupra tuturor aspectelor relevante prin utilizarea celor mai performante informații științifice disponibile.
- Dacă un efect semnificativ nu poate fi exclus în cadrul evaluării preliminare, atunci sunt urmași pașii următori stipulați în articolul 6 din Directiva „habitate” (evaluare completă, alternative, atenuare, compensare – a se vedea Codul ESPO de conduită și orientările UE specifice).
- Autoritatea competentă autorizează și susține rezultatele procesului privind părțile interesate și ale evaluărilor privind dezvoltarea portuară, le încorporează și le securizează (inclusiv deciziile luate pe perioada procesului) în cadrul planurilor integrate relevante.

Dragarea de întreținere

- O strategie privind dragajul de întreținere este stabilită prin luarea în considerare a aspectelor hidromorfologice și ecologice.
- Pe baza celor mai recente informații și a procesului de feedback care implică toate părțile interesate relevante, activitățile de dragare sunt direcționate – în conformitate cu cerințele economice și juridice – către producerea unui efect minim asupra obiectivelor de conservare a rețelei Natura 2000.
- Strategia sau sistemul durabil privind dragajul de întreținere este parte a unui plan de gestionare integrat. Pe baza unor principii generale aflate în acord cu obiectivele de

conservare, dragarea este flexibilă potrivit cerințelor unui sistem costier, de estuare influențate de marea sau de râuri .caracterizat prin dinamism.

- Activitățile de dragare sunt optimizate în următoarea ordine:
 - Fezabilitatea tehnică și disponibilitatea agenților de dragare
 - Siguranță, cerințe nautice, navigabilitate
 - Cerințe ecologice obligatorii (Directiva „habitate” și Directiva „păsări”, Directiva-cadru privind apa etc.)
 - Reglementări administrative (de exemplu, planuri de gestionare, obiective specifice siturilor)
 - Integrarea completă a criteriilor hidromorfologice cuprinzătoare pe termen lung, a criteriilor privind sedimentele și a criteriilor ecologice
 - Criterii pe termen scurt și/sau locale
 - Eficiența costurilor
 - Alte aspecte care nu sunt obligatorii, precum acordurile cu părțile interesate

Gestionarea siturilor Natura 2000 și măsuri de întreținere

- Scopul ar trebui să fie atingerea obiectivelor fezabile de conservare a siturilor, în acord cu dezvoltarea pe termen lung a porturilor și rutelor de transport pe apă.
- Autoritățile portuare și de transport pe apă trebuie să se implice activ de la început în elaborarea unui plan de gestionare.
- În gestionarea incertitudinilor (informații privind ecosistemul, relația cauză-efect), schemele de cercetare și monitorizarea trebuie incluse în planul de gestionare.

Anexa 4: Comparație între procedurile AA, EIA și SEA

	AA	EIA	SEA
Ce tipuri de dezvoltări sunt vizate?	Orice plan sau proiect care – fie individual sau combinat cu alte planuri/proiecte – este posibil să aibă un efect semnificativ asupra unui sit Natura 2000 (exclusiv planuri sau proiecte legate direct de gestionarea pentru conservare a sitului).	Toate proiectele enumerate în anexa I. Pentru proiectele enumerate în anexa II, necesitatea unei EIA va fi determinată de la caz la caz și în funcție de pragurile și criteriile stabilite de statele membre (luând în considerare criteriile din anexa III).	Orice plan sau program care este (a) elaborat pentru agricultură, silvicultură, pescuit, energie, industrie, transport, gestionarea deșeurilor, gestionarea apei, telecomunicații, turism, sistematizarea orașelor și a statului sau utilizarea terenurilor și care stabilește cadrul pentru aprobarea dezvoltărilor viitoare de proiecte enumerate în anexele I și II la Directiva 85/337/CEE, sau (b) care, având în vedere efectul probabil asupra siturilor, a fost determinat ca necesitând o evaluare în temeiul articolelor 6 sau 7 din Directiva 92/43/CEE.
Care impacturi asupra mediului trebuie evaluate?	Evaluarea trebuie efectuată având în vedere obiectivele de conservare a sitului (care se raportează la tipurile de specii/habitate pentru care situl a fost desemnat.) Impactul ar trebui evaluat pentru a se determina dacă nu va afecta negativ integritatea sitului în cauză, sau din contră.	Efectele semnificative directe și indirecte, secundare, cumulative, pe termen scurt, mediu și lung, permanente și temporare, pozitive și negative asupra „faunei și florei”.	Posibilele efecte semnificative asupra mediului, inclusiv aspecte precum biodiversitatea, populația, sănătatea umană, fauna, flora, solul, apa, aerul, factorii climatici, bunurile materiale, patrimoniul cultural, inclusiv patrimoniul arhitectural și arheologic, relieful și relațiile dintre factorii anterior menționați.
Cine efectuează evaluarea?	Este responsabilitatea autorității competente să asigure faptul că AA este efectuată. În acest context, dezvoltatorului i se poate solicita să efectueze toate studiile necesare și să furnizeze toate informațiile necesare autorității competente pentru a-i permite acesteia să ia o decizie complet informată. În acest proces, autoritatea competentă poate colecta, de asemenea, informații relevante din alte surse,	Dezvoltatorul.	Autoritatea de planificare competentă.

	după caz.		
Trebuie consultate autoritățile publice/alte autorități?	Nu este obligatoriu, dar este încurajat („dacă este cazul”).	<p>Consultarea obligatorie trebuie efectuată înainte de adoptarea propunerii de dezvoltare.</p> <p>Statele membre iau toate măsurile necesare pentru a asigura faptul că autoritățile care vor fi probabil interesate de proiect ca urmare a responsabilităților lor specifice de mediu vor avea oportunitatea de a-și exprima opinia privind cererea de aprobare a dezvoltării.</p> <p>Idem pentru autoritățile publice</p>	<p>Obligatorie – consultarea trebuie efectuată înainte de adoptarea planului sau programului.</p> <p>Autorităților și publicului trebuie să li se ofere din timp posibilitatea efectivă, în cadrul perioadelor adecvate, să-și exprime opinia asupra proiectului de plan sau de program și asupra raportului de mediu aferent înainte de adoptarea planului sau programului sau supunerii acestuia procedurii legislative.</p> <p>Statele membre trebuie să desemneze autoritățile care trebuie consultate și care, ca urmare a responsabilităților lor specifice de mediu, vor fi probabil interesate.</p>
Sunt obligatorii rezultatele?	Obligatorii. Autoritățile competente pot aproba planul sau proiectul după ce au constatat că nu va avea efecte adverse asupra integrității sitului.	În cadrul procedurii de aprobare a dezvoltării, trebuie luate în considerare rezultatele consultărilor și informațiile colectate ca parte a EIA.	În timpul pregătirii planului sau a programului și înainte ca acesta să fie adoptat sau supus procedurii legislative, se iau în considerare Raportul de mediu, precum și opiniile exprimate

GLOSAR

Soluții alternative: Metode diferite de atingere a obiectivelor unui plan sau proiect. Serviciile Comisiei propun că „acestea pot presupune locații alternative, scale sau concepte diferite de dezvoltare, sau procese alternative” [Orientare CE privind articolul 6 alineatele (3) și (4), 2001].

Evaluare corespunzătoare (AA): Procesul instituit de articolul 6 alineatul (3) din Directiva „habitate”, prin intermediul căruia sunt evaluate efectele potențiale ale unui plan sau proiect asupra unui sit Natura 2000, ținând seama de obiectivele de conservare a sitului, cu scopul de a constata dacă planul sau proiectul nu va avea efecte negative asupra integrității sitului.

Măsuri compensatorii: O cerință instituită de articolul 6 alineatul (4) în cazurile în care daunele aduse unui sit european au fost justificate prin absența alternativelor și prin motive cruciale de interes public major (IROPI). Măsurile compensatorii trebuie elaborate pentru protejarea coerenței rețelei Natura 2000. Acest lucru atrage, de obicei, crearea unui habitat adecvat, cât mai aproape posibil de locul unde vor surveni daunele și care trebuie să fie complet funcțional înainte ca daunele să aibă loc.

Impacturi cumulative: Impacturile care se acumulează în spațiu și timp ca urmare a mai multor planuri/proiecte.

Deteriorare: degradarea fizică ce afectează un habitat sau un sit de reproducere sau o arie de odihnă a unei specii. Față de distrugere, degradarea poate avea loc încet și poate diminua treptat funcționalitatea sitului în ceea ce privește calitatea și cantitatea, iar pe o anumită perioadă de timp conduce la pierderea sa totală.

Perturbare: O schimbare temporară sau permanentă a condițiilor de mediu (de exemplu, prin zgomot, surse de lumină) care poate avea un efect negativ asupra unui habitat natural sau asupra unei specii. Perturbarea poate afecta negativ speciile protejate, de exemplu, prin diminuarea șanselor de supraviețuire, a reușitei reproducerii sau a abilităților reproductive și poate cauza efecte adiționale indirecte (cum ar fi competiția sporită pentru resursele de hrană).

Stadiu corespunzător de conservare: Stadiul de conservare a unui habitat natural va fi considerat „corespunzător” atunci când: aria sa de extindere naturală și zonele pe care le acoperă în cadrul acestei arii sunt stabile sau în creștere; structura specifică și funcțiile care sunt necesare pentru întreținerea sa pe termen lung există și probabil vor continua să existe în viitorul apropiat; iar stadiul de conservare al speciilor tipice este corespunzător [articolul 1 litera (e) din Directiva „habitate”].

Stadiul de conservare a unei specii va fi considerată „corespunzător” atunci când: populația viabilă este menținută pe o perioadă lungă de timp; aria de extindere naturală a unei specii nu se reduce, nici nu amenință să se reducă în viitor; specia dispune și este foarte probabil că va continua să dispună de un habitat suficient de extins pentru a-și menține populația pe termen lung.

Habitat de interes comunitar: tip de habitat natural din anexa I la Directiva „habitate”.

Motive cruciale de interes public major (IROPI): Cerință stabilită la articolul 6 alineatul (4) care, în condiții limitate, permite unui plan sau proiect să demareze chiar după ce nu s-a putut demonstra printr-o AA că integritatea sitului Natura 2000 nu va fi afectată negativ.

Atenuare: Măsurile destinate să diminueze sau chiar să anuleze impactul negativ al unui plan sau proiect, în timpul sau după încheierea sa.

Monitorizare: Colectarea și analiza observațiilor și măsurătorilor repetate efectuate pentru evaluarea schimbărilor de regim sau evoluție în vederea atingerii unui obiectiv de gestionare.

Sit Natura 2000: Situri desemnate să alcătuiască rețeaua Natura 2000, care include arii protejate speciale (SPA) și situri de importanță comunitară (SCI) aprobate de Comisia Europeană și declarate arii speciale de conservare (SAC) de statele membre.

Compensare: Compensările biodiversității sunt acțiuni de conservare destinate să compenseze daunele reziduale și de neevitat aduse biodiversității de proiectele de dezvoltare, astfel încât să nu rezulte nicio pierdere netă a biodiversității.

Principiul precauției: În cazurile în care dovezile științifice nu sunt suficiente, nu sunt concludente sau sunt nesigure și există indicatori ca urmare a evaluării obiective preliminare științifice că există motive rezonabile de îngrijorare că efectele potențiale periculoase asupra sănătății mediului, umane, animale sau biologice ar putea fi incompatibile cu nivelul de protecție ales, lipsa informațiilor științifice nu va fi utilizată drept motiv pentru amânarea măsurilor eficiente din punct de vedere a costurilor pentru prevenirea degradării mediului (Declarația de la Rio, 1992 & CE, 2000).

Interes de calificare: Un tip de habitat natural indicat în anexa I sau o specie indicată în anexa II la Directiva „habitate”, o specie indicată în anexa I la Directiva „păsări” sau specii migratoare care nu sunt indicate în anexa I și pentru care este desemnat un sit Natura 2000.

Sit de importanță comunitară (SCI): este definit în Directiva „habitate” (92/43/CEE) drept sit care, în cadrul regiunii sau regiunilor biogeografice cărora le aparține, contribuie în mod semnificativ la menținerea sau readucerea unui habitat din anexa I sau a unei specii din anexa II și, în același timp, la coerența rețelei Natura 2000, și/sau la menținerea diversității biologice a regiunii sau regiunilor biogeografice respective. SCI sunt propuse de către statele membre Comisiei și, odată adoptate, trebuie desemnate drept arii speciale de conservare (SAC) de către statele membre.

Arie specială de conservare (SAC): sit de importanță comunitară desemnat de către un stat membru prin acte administrative sau clauze contractuale, în care se aplică măsurile de conservare necesare pentru menținerea sau readucerea la un stadiu corespunzător de conservare a habitatelor naturale și/sau a populațiilor din speciile pentru care a fost desemnat respectivul sit.

Arie de protecție specială (SPA): arie protejată în temeiul Directivei „păsări” pentru speciile enumerate în anexa I la directivă și/sau speciile migratoare care apar în mod regulat și care este inclusă în rețeaua Natura 2000.

Specii de interes comunitar: o specie indicată în anexa II și/sau anexa IV sau V la Directiva „habitate”.

Părți interesate: persoane sau organizații care vor fi afectate sau care vor influența un program, proiect sau acțiune.

Supraveghere: un program extins de sondaje efectuate sistematic pentru a furniza o serie de observații pentru constatarea variabilității care poate fi întâlnită în decursul timpului.

Comisia Europeană

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene

2011, 50 p. 21,0 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-19379-8

doi:10.2779/4673

